

België-Belgique
P.B.
ANTWERPEN X
8/5124

rAnt Groen

*Gezellig samenzijn Khop
Kaas- en wijnavond en
Algemene vergadering
Paddenactie*

*Boottocht op de Schelde
Vleermuizen, Uilen, Amfibieën*

Winter in de Hobokense Polder
Foto: Danny Jonckheere

natuurpunt
Zuidrand Antwerpen

www.zuidrand.be

AFZENDER en VU:
Luk Smets
J. F. Kennedylaan 22
2630 Aartselaar
Afgiftekantoor Antwerpen X

Website

Afdelingswebsite: www.zuidrand.be

Bestuursleden en coördinatoren

Hugo Waeterschoot, Voorzitter en Coördinator Beleidswerkgroep
03/455 22 12 - hugo.waeterschoot@tiscali.be
Daniella Van Peel, Secretaris en Coörd. Communicatiewerkgroep
03/827 85 16 - daniella.van.peel@skynet.be
Johan De Ridder, Mede-conservator Fort 7
0485/91 13 86 - johan.deridder3@pandora.be
Peggy Beers, Conservator Fort 7
0485/52 81 25 - beerske@yahoo.com
Johan Baetens, Studiewerkgroep
03/281 78 59 - johan.baetens@yucom.be
Bert Mertens, Conservator Hobokense Polder
03/366 13 60 - bert.mertens@village.uunet.be
Nancy Geldhof, Bestuurslid
0485/85 13 64

Danny Jonckheere, Voorzitter Kern Hobokense Polder
03/828 64 03 - jonckheeredanny@vt4.net
Wim Mertens, Secretaris Kern Hobokense Polder
03/216 93 62 - wim.a.mertens@skynet.be
An Caers, Administratie werkingsprogramma
03/458 34 80 - an.caers@pandora.be
Catherine Vandercruyssen, Coördinator Cursussen
03/288 81 07 - cvdx@pandora.be
Hilde Vangrunderbeek, Coördinator Agenda
015/32 08 05 - hildevangrunderbeek@skynet.be
Ronald Van den Bossche, Penningmeester Hobokense Polder
03/825 13 47 - ronald.vandenbossche@pandora.be

Redactie rAntGroen

Uiterste inzenddata voor artikels: 15 februari, 15 mei, 15 augustus en 15 november

Johan Baetens Fort 7-nieuws, Studie en Dierwaarnemingen
Ria Thys Lay-out, Educatieve artikels en Kinderhoek
Luk Smets Bestuursberichten
Peggy Beers Correctieadvies
An Caers Activiteitenagenda

Catherine Vandercruyssen Cursussen
Danny Jonckheere Hobokense Poldernieuws
André De Mul Verslagen
03/828 70 32 - demul.andre@belgacom.net -
Lucas Henninckstraat, 41 2610 Wilrijk

Contactpersonen geleide wandelingen in onze natuurgebieden

Fort 7: Natuurwandelingen: Tuur Wuyts, 03/449 99 11

Monumentwandelingen: Philippe Vanhove, 03/825 02 43 - philippe.vanhove@tiscali.be

Hobokense Polder: Annie Vandeweyer-Van Zwieten, 03/828 37 60 -
walter.vandeweyer@pandora.be. De polderwandelingen worden verzorgd door VMPA-Hoboken
en zijn in de agenda aangegeven met

Algemeen

Lidmaatschap Natuurpunt: 20 euro per jaar te storten op onze rekening. Dit bedrag omvat het lidmaatschap voor het hele gezin. Als lid van Natuurpunt Zuidrand Antwerpen, ontvangt men het algemeen verenigingsmagazine Natuur.blad en ons afdelingstijdschrift rAntGroen.

Abonnementen: leden kunnen zich abonneren op het natuurstudietijdschrift Natuur.focus en het ornithologisch blad Natuur.oriolus aan telkens 8,5 euro. Indien men voor beide tijdschriftenopteert, betaalt men 32 euro, lidgeld inbegrepen.

Abonnement op rAntGroen: voor leden van andere afdelingen door storting van 5 euro op onze rekening.

Verzekering: ieder lid is verzekerd inzake burgerlijke aansprakelijkheid bij deelname

aan de Natuurpuntactiviteiten. Niet-leden gaan mee op eigen verantwoordelijkheid. Daar het bestuur niet verantwoordelijk kan gesteld worden voor de gevolgen van brand, worden de rokers er uitdrukkelijk op gewezen dat zij dit doen op eigen risico. Roken in ons clublokaal De IJsvogel is niet toegestaan.

Inschrijving voor de autobustochten: gepensioneerden betalen het tweede bedrag, het derde bedrag is voor jeugdleden en personen tot 21 jaar.

Wie laattijdig toch nog mee wil, gelieve enkel de penningmeester op te bellen. Hij alleen kan u zeggen of er nog plaats is in de autobus.

De eerst ingeschrevenen hebben voorrang indien de deelnemingsprijs betaald werd. Wie na storting niet mee kan, gelieve zo

vlug mogelijk de penningmeester te verwittigen, zodat mensen die eventueel op de wachtlijst staan, kunnen verwittigd worden. Indien er onvoldoende inschrijvingen zijn, gaat de tocht door met eigen wagens of met minibusjes.

Annulatie: enkel wie door ernstige reden niet kan deelnemen en uiterlijk 2 dagen vooraf verwittigt, heeft recht op terugbetaling.

Annulatie bij weekends en reizen: bij afzegging zonder geldige reden dient er steeds 10% van de totale prijs te worden betaald. Bij afzegging zonder geldige reden binnen de maand voor de reis of het weekend dient er minimum 25% van de totale prijs te worden betaald of de reeds gemaakte kosten indien deze hoger liggen dan 25%. Het bestuur oordeelt of de reden geldig is.

Alle betalingen dienen te gebeuren op volgende rekening: **979-9767547-40** van Natuurpunt Zuidrand Antwerpen. Op uw betalingen steeds reden van betaling en uw naam vermelden a.u.b.

Fiscaal aftrekbare giften (min. 30 euro) dienen rechtstreeks gestort te worden op rekening 293-0212075-88 van de Natuurpunt vzw, Kardinaal Mercierplein 1, 2800 Mechelen met vermelding "Afdelingsfonds 3722, Zuidrand Antwerpen"

2004: een terugblik op een succesvol, maar moeilijk jaar !

Ik kan me eerlijk gezegd bijna geen enkel jaar herinneren dat onze afdeling zulk een resem aan kleine en grote activiteiten heeft georganiseerd als afgelopen werkjaar. Naast de so-wie-so drukke activiteiten- en cursuskalender noteerde ik in het bijzonder een aantal nieuwe initiatieven zoals de insectentochten van de studiewerkgroep, de kinderactiviteiten van de educatiewerkgroep en de sterk gerezen activiteit van de beleidswerkgroep als enkele voorbeelden. Verder organiseerden we als afdeling dit jaar twee grotere activiteiten die de afdeling in een breder daglicht stelden: *onze deelname aan de opening van het grootste Vlaamse waterzuiveringstation van Aquafin (Antwerpen-Zuid) en de Open Monumentendag*. Tweemaal was de belangstelling van vooral buitenstaanders erg groot. In totaal vernamen op die manier meer dan tweeduizend vijfhonderd mensen die mogelijks nog nooit of nauwelijks iets gehoord hadden van Natuurpunt, wie we waren en waar we voor staan. Belangrijk dus om zowel naam als boodschap van de vereniging uit te dragen en wie weet enkele afdelingsleden bij te winnen. Maar onze drukke activiteitenkalender vergt véél inspanning en véél man/vrouwkracht. Vandaar mijn persoonlijk dankwoordje aan allen die bijgedragen hebben aan het welslagen van deze activiteiten dit jaar.

Nu ik mijn intro van het eerste nummer van 2004 er op na lees, moet ik toegeven dat ik wat te voorbarig was. Ik kondigde immers aan dat het "schip Natuurpunt Zuidrand Antwerpen" volle zee had gekozen! Eerlijkheidshalve dien ik te melden dat de hierboven beschreven hoge graad van activiteit ook sterk begon te wegen op de afdeling. Waarschijnlijk heb je reeds vernomen dat er tengevolge van verschillende visies, spanningen in het bestuur waren ontstaan. We hebben hierover langdurig* met elkander gepraat maar de verschillen bleken dermate groot dat ze moeilijk overbrugbaar waren. Luk Smets en Ria Thys hebben daarom hun vertrek uit het bestuur aangekondigd. Het is buiten enige discussie dat Luk en Ria heel wat inspanningen voor onze afdeling hebben geleverd, waarvoor ik ze in het bijzonder wil danken en ik ben er zeker van dat dit nog lang positief zal blijven voortzinderen in onze afdeling.

2005 tegemoet met een hernieuwde bestuursploeg

We zijn er echter van overtuigd dat we uit de opgedane ervaring lessen hebben getrokken voor de toekomst. Een betere verdeling van taken en verantwoordelijkheden, soms wat minder hooi op de vork nemen, meer begrip voor verschillen in standpunten en visies en duidelijkere spelregels zullen zeker bijdragen om de kostbare inzet van vrijwilligers maximaal en op de meest aangename manier te laten verlopen. In dit kader hebben we voor 2005 opnieuw een schitterend programma en een schare aan activiteiten opgezet. Graag willen we u dan ook allen uitnodigen op **5 februari voor onze jaarlijkse ledenavond** die er dit jaar wel heel speciaal uitziet. Bij een kaasje en een wijntje presenteren we u een overzichtje van het afgelopen jaar, de uitschuivers, de mooie momenten, de excursies, ...allen komen ze op een "fotogenieke manier" aan bod. Tot slot lichten we de sluier op omtrent de activiteitenkalender 2005 en kiezen we een nieuw bestuur. Op deze avond willen we dus ook jullie stem horen !

TOT SLOT EEN OPROEP !!

Allen willen we genieten van natuur via studie, wandeling of gewoon ontspanning, maar voor de organisatie hiervan zijn logischerwijs mensen nodig. Zoals hierboven aangegeven, gaan we met **een nieuwe ploeg van start en zijn er nog enkele open zitplaatsen op de bus**. Voel je je geroepen om ook een steentje bij te dragen aan onze afdeling, aarzel dan niet om de telefoon te nemen en me te bellen voor toelichting. We zijn in dit kader in het bijzonder op zoek naar mensen die ons kunnen helpen met de boekhouding, meehelpen met het tijdschrift, meehelpen bij de organisatie van de CVN-natuurguidscursus dit jaar in onze afdeling, of gewoon bij belangrijke activiteiten een handje willen toesteken. Mijn beste natuur- en gezondheidswensen voor het nieuwe jaar

Hugo Waeterschoot
Voorzitter

* Het "langdurig" praten waarover sprake dient met een serieuze korrel zout genomen te worden. Op de bestuursvergadering van 29 juni wist de voorzitter handig de problemen te omzeilen en op de lange baan te schuiven. Op latere schriftelijke communicatiepogingen van onzentege kregen we geen enkele inhoudelijke reactie, enkel wat verwijten. Wij hebben moeten vaststellen dat het bestuur geen waardering meer kon opbrengen voor onze inzet. Waardering is nochtans de enige betaling die je als vrijwilliger krijgt.

Met spijt in het hart hebben we ons volledig ontslag in het afdelingsbestuur ingediend. Om de schade aan de afdeling te beperken, hebben we aangeboden onze taken tot 31 december te blijven vervullen. We wensen de afdeling en alle vrienden die we er ontmoet hebben, een mooie en voldoendegevende werking toe.

1ste kwartaal 2005

Iedereen is welkom op alle wandelingen. Honden zijn niet toegestaan op onze activiteiten.

De gids/leiding treedt op als educatieve begeleider van Natuur- en Milieueducatie Natuurpunt.

- = Kostendelend vervoer (5 eurocent/km) wordt op de afspraakplaats georganiseerd.
- = Kindvriendelijke tocht.
- = Wandelingen, waarbij dit logo vermeld staat, zijn opgenomen in de VMPA-wandelkalender

Zo. 9 jan. 2005

Laatste dag om in te schrijven voor de bustocht dd 23 januari 2005

Zo. 9 jan. 2005

Vogelobservatietocht: van Kreekrak tot Tholen

8.30 u

Gids: Luc Van Schoor

03/353 09 77

Leiding: Rudy Vansevenant

015/32 08 05

Tradities zijn er om in stand te houden, daarom bezoeken we weer als eerste tocht van dit nog jonge jaar het vroegere "eiland" Tholen.

Verschillende ganzensoorten, zwanen, zaagbekken, eenden, steltlopers ... zijn hopelijk present.

In de open vlakten kan het op dit moment van het jaar erg waaien en bitter koud zijn. Jullie zorgen voor warme kledij, wij zorgen voor een glaasje jenever en op die manier kunnen

wij het ergste vriesweer trotseren.

Het routescenario hangt af van de laatste voorbereidingen.

Afspraak: We vertrekken om 8.30u met eigen wagens (kostendelend) aan de Bist te Wilrijk. Aansluiten is mogelijk mits de leiding te verwittigen. Het einde is voorzien omstreeks 17.00u ter plaatse.

Mee te brengen: picknick, kijker, telescoop, vogelgids, fototoestel en laarzen bij regenweer.

Zo. 16 jan. 2005

Vogeltocht naar Bospolder, Ekerse Putten en Kuifeend

8.30 u

Gids: Ludo Benoy (onder voorbehoud) of plaatselijke gids

Leiding: Tuur Wuyls

03/449 99 11

Deze gebieden ten noorden van Antwerpen liggen in volle industriegebied, maar bieden toch foerageer- en rustgelegenheid aan tal van watervogels. Ludo zal u zeker heel wat weten te vertellen over het gebied en zijn gasten.

Opgelet: Kneed u warm aan, want aan de Kuifeend kan het flink koud zijn!

Afspraak: We vertrekken met eigen wagens (kostendelend) op de Bist te Wilrijk om 8.30u. Het einde is voorzien omstreeks 12.00u ter plaatse. Aantal te wandelen km = ongeveer 2 km.

Mee te brengen: verrekijker, telescoop, vogelgids, fototoestel, wind- en waterdichte kledij en laarzen.

Zo. 23 jan. 2005

Bustocht: Vogelexcursie Schouwen-Duiveland

7.30 u

Gids: Luc Van Schoor

03/353 09 77 - 0494/33 63 09

> 12 j.

Leiding: Walter Van Spaendonk

03/480 54 24

Een tocht naar Schouwen in putje winter is elk jaar weer een speciale belevenis.

Dit stukje Zeeland, op de rand van land en water, biedt zoveel boeiende vogelgebieden dat er naast de klassiekers als Prunjepolder en Brouwersdam, voldoende keuze is voor een gevarieerde reisroute. Luc en Walter zoeken de beste plekjes op met, bij een schappelijk weertje, één of twee landschapswandelingen als toemaatje. Naast de attractieve Brandganzen en de altijd aanwezige Roodkeelduikers mag je weer een hele schare watervogels verwachten. We kijken uit naar soorten als Kuifduiker en IJseend ... met als toetje misschien ook zeehond(en). Vorig jaar begonnen we met een knaller als IJsduiker en verder nog Sneeuwgorzen en "late" Grote Sterns. Deze keer ... neen een glazen bol hebben we niet, maar wel de zekerheid dat we ook vandaag weer heel wat winters vogelleven kunnen verwachten.

Afspraak: vertrek per bus op de Bist te Wilrijk om 7.30 u. De terugkomst is voorzien omstreeks 18.30 u. Wandelafstand:

ca. 5 km. Wil je deze kans niet missen, schrijf je dan ten laatste **9 januari** in door middel van **storting van 13,50 - 12 - 10,50 euro per persoon** op onze rekening (zie blz. 2) met vermelding "Schouwen" en het aantal deelnemers. Meebrengen: picknick, kijker, telescoop, vogelgids, fototoestel, laarzen bij regenweer, stevig schoeisel.

Sneeuwgorz

Vr. 28 jan. 2005
20.00 u

Vleermuizen

Gids: Jan Waeterschoot
Leiding: Catherine Vandercruyssen

03/230 87 48
03/288 81 07

Al sinds jaar en dag worden vleermuizen geassocieerd met duistere en duivelse machten. Bij het invallen van de duisternis verschijnen ze, als uit het niets, en fladderen ze vervaarlijk dicht om je heen. Bij het eerste ochtendgloren verdwijnen ze terug in het niets.

Wie vleermuizen wat van naderbij gaat bestuderen, komt terecht in een bijzonder boeiende wereld. In deze mini-cursus zullen we proberen met deze merkwaardige diergroep kennis te maken.

Afspraak: Om 20.00u in lokaal De IJsvogel, Legerstraat 40 in Wilrijk. Einde voorzien omstreeks 23.00u.

Wie wil deelnemen aan deze boeiende avond, **stort 3 euro (syllabus inbegrepen)** op onze rekening (zie blz. 2) onder vermelding van "Vleermuizen" + uw naam en telefoonnummer/e-mail adres.

Zo. 30 jan. 2005
9.00 u

Bezoek aan de thematentoonstellingen van het KBIN Kriebelbeestjes - De ontwikkeling van de mens

Gids en leiding: Hugo Waeterschoot

03/455 22 12

Het Koninklijk Instituut voor Natuurwetenschappen (KBIN) zet zijn lange traditie voort door opnieuw enkele zeer educatieve thematentoonstellingen te organiseren. Vandaag bezoeken we er twee: 1 uit de vaste collectie en 1 tijdelijke:

- * **Kriebelbeestjes:** In deze interactieve tentoonstelling ontdek je de micro-organismen die op je lichaam en in je huis leven. Alledaags dus, maar daarom zeker niet minder interessant. Het KBIN staat immers borg voor een originele kijk op alledaagse dingen. Deze tentoonstelling is trouwens even interessant voor oud als jong.
- * **De ontwikkeling van de mens:** Deze vaste tentoonstelling geeft onze eigenste ontwikkeling weer van mensaap over Australopithecus, Homo neandertalensis en vele anderen. Wil je dus weten hoe Homo sapiens tot leven kwam, waarom de mens zo succesvol bleek en wie die

fameuze "Lucy" wel was, dan mag je dit deel van het bezoek zeker niet missen.

Afspraak: We vertrekken samen op de Bist te Wilrijk voor het districtshuis om 9.00u (kostendelend vervoer mogelijk). Wie wil aansluiten ter plaatse, kan dit mits voorafgaandelijke melding aan de gids. Het bezoek aan de tentoonstelling start om 10.00u in de inkomhal van het museum. De (groeps)toegang kost vermoedelijk 5,5 euro en geeft toegang tot alle tentoonstellingen (zowel thema als vaste collectie). Hierbij dient echter een kleine kanttekening gemaakt aangezien de tarieven voor volgend jaar bij het schrijven van dit artikel nog niet bekend waren. Aangezien het bezoek tot 13.00u duurt, verorberen we onze picknick in het plaatselijke cafetaria (drank ter plaatse te bestellen). Mee te brengen: picknick.

Zo. 30 jan. 2005

Laatste dag om in te schrijven voor de bustocht dd 13 februari 2005

Za. 5 febr. 2005
9.30 u

Fort 7: Vleermuizentelling

Gids en leiding: Hugo Waeterschoot

03/455 22 12

hugo.waeterschoot@tiscali.be

Vandaag het tweede deeltje van de vleermuizencursus: de praktijks. Inderdaad op een wintertelling krijg je de gelegenheid om vleermuizen in hun natuurlijk habitat waar te nemen, al dient dit tijdens dit seizoen met de grootste omzichtigheid te gebeuren. Het Fort herbergt in de winter een beperkte vleermuispopulatie die hier hun winterslaap doorbrengen. De ene diep verstoep in spleten en barsten, de andere gewoonweg in het midden aan het plafond. Al zijn de aantallen niet spectaculair te noemen, toch blijft de wintertelling steeds een speciaal evenement. Vorig jaar hebben we tijdens de telling een kleine 30 exemplaren gevonden.

Afspraak: We starten de telling om 9.30u stipt aan het lokaal De IJsvogel (ingang Fort 7 aan de Legerstraat te Wilrijk). Gewoonlijk zijn we op de middag net niet klaar, zodat boterhammetjes aangewezen zijn. Aangezien we de vleermuizen niet mogen verstoren in hun winterslaap en alles dus in perfecte stilte dient te gebeuren, beperken we het aantal deelnemers strikt. **Vandaar dat we u willen vragen om**

voorafgaandelijk aan te melden voor deze activiteit door een telefoontje of een e-mail. Mensen die de eerste les van de vleermuizencursus volgden, krijgen logischerwijs voorrang. Een goede zaklamp met degelijke batterijen (en eventuele reservebatterijen) is een absolute noodzaak. Het einde van de tocht is voorzien rond 15.30u.

Dwergvleermuis

Za. 5 febr. 2005
19.30 u

Terugblik op 2004 en een eerste glimp van 2005
Algemene Ledenvergadering en Kaas- en wijnavond
Zaal Steytelinck, Sint Bavostraat te Wilrijk
Leiding: Hugo Waeterschoot

03/455 22 12

hugo.waeterschoot@tiscali.be

Informatie hierover vindt u verder in deze rAntGroen.

Zo. 6 febr. 2005
13.30 u

Kinderactiviteit: Vleermuizen
Doelgroep 6-12 jaar
Leiding: Nancy Geldhof

0485/85 13 64

Naar aanleiding van het vleermuistelweekend dat dit weekend plaats vindt, willen we met de kinderen deze bijzondere zoogdierjes eens van nabij onderzoeken. We bekijken samen hun levenswijze, pluizen legenden uit en gaan op zoek naar waar ze wonen.

Afspraak: Om 13.30u aan lokaal De IJsvogel Fort 7, Legerstraat 40 Wilrijk. Einde voorzien om 16.30u. Telefonisch inschrijven bij Nancy Geldhof.
Verdere info: zie kinderkatern.

Za. 12 febr. 2005
19.45 u

Gezellig samenzijn KHOP
Leiding: Danny Jonckheere
Wim Mertens

03/828 64 03

03/216 93 62

Tussen de vele activiteiten door hebben we toch nog een gaatje gevonden om het gezellig samenzijn te laten doorgaan (nie gemakkelijk zene). Zoals steeds is dit een plezante gebeurtenis binnen de KHOP-activiteiten. In 2005 zal het niet anders zijn. We beginnen met een losse babbel en het terugzien van oude bekenden. Bij dit alles hoort natuurlijk een drankje en een hapje, je aangeboden door onze huiskoks en hun personeel. Je krijgt ook een zeer klein overzichtje van het voorbije jaar en onze plannen voor volgend jaar. Na de glazen te hebben bijgevuld, is het tijd voor ontspanning. We hopen je opnieuw te kunnen boeien met iets leuks, dit jaar zal er een diavoorstelling zijn van Luk en Ria over India.

Afspraak: Traditiegetrouw vindt dit plaats in het bovenzaaltje van de Moretus in de Berkenrodelei. We komen samen om 19.45u. Het einde is voorzien omstreeks 23.00u.

Indische Nimmerzat in Keoladeo Vogelpark
Foto: Luk Smets

Zo. 13 febr. 2005
7.30 u

Ganzen op Goeree-Overflakkee
Gids: Rudy Vansevenant
Leiding: Walter Van Spaendonck

015/32 08 05

03/480 54 24

Het meest noordelijke van de eilanden van het Deltagebied in Nederland is een uitgelezen plaats voor de observatie van ganzen. De vijf traditionele ganzensoorten worden meestal aangevuld met enkele zeldzaamheden als daar zijn Sneeuwgans en Roodhalsgans. Een aantal zwanen, vele eenden en steltlopers komen zeker in het vizier. De Slechtvalk is er bijna jaarlijks. Na de voorbereiding wordt het parcours gekozen uit Den Bommel, Stad aan 't Haringvliet, Zuiderdiep, Havenhoofd, Kwade Hoek, Koude Hoek, Slikken van Flakkee, polders van Goedereede en niet te missen Brouwersdam.

Afspraak: We vertrekken met de bus om 7.30u op de Bist te Wilrijk. Voor de boterhammen en eventueel een warme kom soep voorzien we een cafeetje. Het einde is voorzien omstreeks 19.00u te Wilrijk.

Wie mee wil, **stort vóór 30/01/2005 13,50 - 12 - 10,50 euro per persoon** op onze rekening (zie blz. 2) onder vermelding van "Goeree-Overflakkee" en het aantal deelnemers. Mee te brengen: picknick, drank, kijker, telescoop, vogelgids, laarzen voor een wandeling, verder stevig schoeisel en warme regenbestendige kleding

Zo. 20 febr. 2005
8.15 u

Watervogels in Bourgoyen-Ossemeersen en Molsbroek
Gids: Wim Roelant
Leiding: Ingrid Van Havere

0477/34 07 21

03/828 22 39 of 0476/35 67 79

De winter is nu al enige tijd in het land waardoor een hele schare aan noordelijke gasten uit het vogelrijk in onze gewesten verblijven. Vandaag bezoeken we twee erg

interessante gebieden om deze gevleugelden en gevederden te bekijken. De Bourgoyen-Ossemeersen staan bekend als het vogelrijke stadsreservaat bij Gent. Vele honderden

eendachtigen en steltlopers houden elke winter halt in dit natte weidegebied. Smienten, Pijlstaarten, Wintertalingen, Kemphanen en ander schoon vogelvolk loopt hier vaak erg gewillig in de kijker! Ook in het Molsbroek in Lokeren, gelegen aan de rustige Durme, verzamelen jaarlijks vele wintergasten die van op de dijk die het gebied omringt, dikwijls mooi te observeren zijn. De afwisseling van zegge,

rietveld en bos maakt dat in dit reservaat en haar nabije omgeving altijd wel wat leuks te ontdekken valt.

Afspraak: Vertrek op de Bist te Wilrijk om 8.15u (kosten-delend vervoer mogelijk!). Het einde ter plaatse is voorzien omstreeks 17.00u. Mee te brengen: picknick, verrekijker, ev. telescoop, veldgidsen, fototoestel, bij regenweer waterdicht schoeisel (bv. laarzen) en regenkleedij.

zo. 27 febr. 2005
9.00 u

Overwinterende watervogels op de Zeeschelde Boottocht met de Jan Plezier

Gids: Tom Ysebaert (Centre for Estarine and Marine Ecology)

Leiding: Luk Smets

Danny Jonckheere

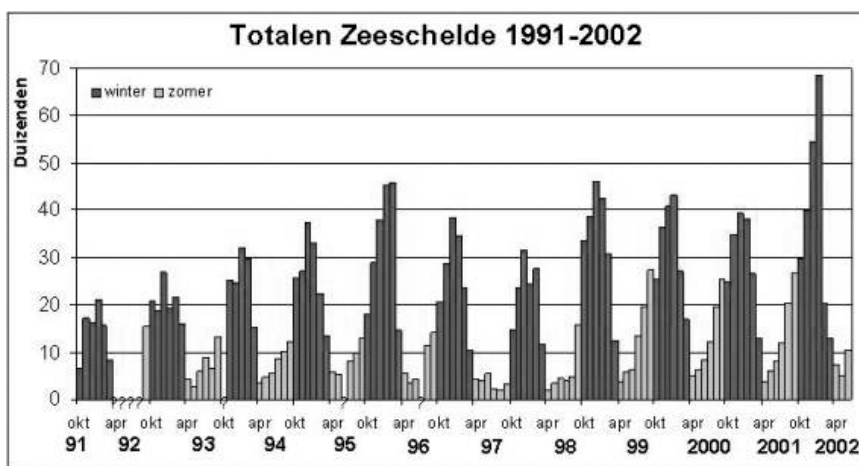
tel. 03/289 73 66

tel. 03/828 64 03

Voor heel wat mensen roept de Schelde het beeld op van een dode rivier, vervuild door grootsteden als Antwerpen, Brussel en Gent, een milieupatiënt waar geen vis meer rondzwemt. Nochtans is de Schelde een vitale en lenige brok natuur, die volgens oeroude regels stroomt en werkt. Langs deze Schelde is heel wat natuur overgebleven. Sinds begin van de jaren negentig werd ernstig werk gemaakt van de verbetering van de waterkwaliteit. Het einddoel is nog lang niet bereikt, maar verbetering is duidelijk merkbaar. Het leven in het water wordt opnieuw soortenrijker. De vispopulatie herstelt spectaculair. De Schelde wordt opnieuw bevlogen door duizenden watervogels. De Zeeschelde groeide uit tot één van de belangrijke overwinteringsgebieden voor watervogels in Vlaanderen. De wintermaxima evolueerden van 20.000 tijdens het eerste telseizoen tot ruim 60.000 tijdens het seizoen 2001/2002.

naal belang. Het aantal Bergeenden blijft zeer variabel van seizoen tot seizoen. Wilde Eenden vertonen de laatste jaren een meer uitgesproken najaarspiek. (Info van het Instituut voor Natuurbehoud: www.instatat.be)

Vorig jaar vaarden we stroomopwaarts tot Vlassenbroek. Dit jaar zoeken we het stroomafwaarts en varen we Antwerpen voorbij tot het Verdrongen Land van Saeftinghe. Daarbij maken we maximaal gebruik van het getij. Tom Ysebaert zal ons alles vertellen over het ecologisch herstel van het Schelde-estuarium. Tom is postdoctoraal recheacher in de Department of Spatial Ecology te Yerseke, welke het dynamisme van de habitats van estuaria en kusten bestudeert. Tijdens de boottocht staan vooral de watervogels in de belangstelling. De mooie natuurbeelden met typische rietlanden en wilgenvloedbossen krijg je er als toemaatje bovenop. En met wat geluk vinden we wat zeehonden.

Praktisch: Vertrek om 9:00 u aan de aanlegkade van de veerdienst Hoboken-Kruikeke te Hoboken. Met de boot Jan Plezier 2 varen we van Hoboken tot Saeftinghe. We stappen niet uit. Terug rond 15:00 u. Meebrengen: verrekijker, telescoop, fototoestel, picknick, drank is te koop op de boot alsook erwtensoep. Inschrijven door **storting op onze rekening (zie blz 2) van 15 euro per persoon met een maximum van 50 euro** voor een gezin met minderjarige kinderen. Vermeld "Scheldeboottocht" + aantal personen.

De belangrijkste soort, Krakeend, begraast wellicht wieren tussen de steenbestorting en drijvend plantenmateriaal. De toename van deze soort volgt de Noordwest-Europese populatietrend: een vervijfvoudiging sinds 1991. De talrijkste soort, Wintertaling, foerageert aan de waterlijn van slibrijke slikken. De Tafeleend duikt naar voedsel. Grote groepen zijn niet meer uitsluitend een typisch fenomeen van strenge vorstperioden, zoals tijdens de strenge winters 1995/96 en 1996/97. Het aantal Grauwe Ganzen in de Beneden-Zeeschelde neemt niet verder toe, in tegenstelling tot de aantallen in de Westerschelde en de verdubbeling van de Noordwest-Europese populatie schatting. Vermoedelijk is de draagkracht van de brakwaterschorren langs de Beneden-Zeeschelde voor de Grauwe Gans bereikt. Ook voor Pijlstaart en Kluut is de Zeeschelde in sommige jaren van internatio-

Jan Plezier 2

Za. 5 maart 2005

8.30 u

Vogeltocht "Wintam Noordelijk Eiland"

Gids: Wim Roelant

Leiding: Moniek Van Den Bergh

0477/34 07 21

03/457 54 49

Een rustige plaats waar hopelijk heel wat te zien valt en zeker de Slechtvalk zijn opwachting maakt voor de altijd opnieuw nieuwsgierige vogelaar, maar ook voor de mensen die de stap wagen om iets van vogels te weten te komen. Zij zijn zeker ook van harte welkom!

Afspraak: We vertrekken op de Bist te Wilrijk stipt om 8.30u

(kostendelend vervoer mogelijk!). Mits de leiding te verwittigen, kan men aansluiten om 9.00u aan het veer te Schelle (Tolhuisstraat). Het einde is voorzien om 12.30u te Wilrijk. Aantal te wandelen km: 4 km. Mee te brengen: verrekijker, telescoop, veldgidsen, fototoestel, stevig schoeisel en warme winddichte kledij.

Za. 12 maart 2005

9.30 u

Vogelobservatie voor beginners in de Hobokense Polder

Gids: Danny Jonckheere

Wim Mertens

Leiding: Annie Van Zwieten

03/828 64 03

03/216 93 62

03/828 37 60

Ook dit jaar op dit vroege uur gaan we de polder verkennen naar trekvogels en langs de Schelde zullen we watervogels van dichtbij bekijken. Daar deze wandeling voor beginners is, zullen we voldoende tijd nemen bij het herkennen van de verschillende soorten vogels. Deze wandeling staat ook in het teken van de maandelijkse waterwildtellingen in het gebied.

Afspraak: Aan het station Hoboken Polder, einde Berkenrodelei om 9.30u. Einde rond 13.00u.

Mee te brengen: laarzen bij nat weer, verrekijker, telescoop en eventueel een vogelgids.

Za. 12 maart 2005

20.00 u

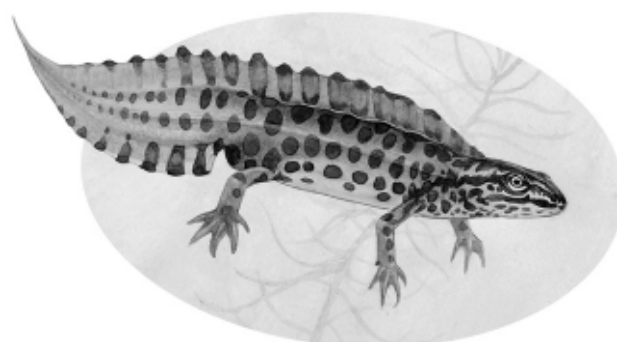
Winterdia-avond over amfibieën

Spreker: Bart Hellemans

Leiding: Hugo Waeterschoot

03/455 22 12

Wie nog twijfel zou hebben of hij tijdens zijn laatste verlof in de Ardennen, Frankrijk of ander zuiders land een salamander of hagedis heeft gezien, kan allicht nog wat opsteken tijdens deze winterdia-avond. Het verschil tussen deze twee diersoorten zal uit de doeken worden gedaan maar tevens zullen alle salamandersoorten die ons land rijk is, worden beschreven. Ken je het verschil ook tussen een pad en een kikker? Weet je ook hoeveel soorten kikkers er zijn? Deze soorten passeren eveneens de revue. Wie deze avond goed heeft opgelet, zal dan ook geen moeite meer hebben om tijdens de aansluitende excursie de dieren op naam te brengen. De salamandersoorten hoeven hun buikje maar te laten zien of je weet al dat het de Kleine Watersalamander is of de Vinpoot of zou het toch de Alpenwater kunnen zijn? Zij die komen kijken en luisteren, weten het zeker beter. Salamanders bekijken ... daar kikker je van op!

Kleine Watersalamander

Afspraak: Zaal Steytelinck, St.-Bavostraat te Wilrijk om 20.00u. Het einde is voorzien rond 23.00u.

Deelname in de kosten: 3 euro

Zo. 13 maart 2005

14.00 u

Amfibieënexcursie

Gids: Bart Hellemans

Leiding: Catherine Vandercruyssen

03/288 81 07

Om een deel van datgene wat we gisteren gehoord en gezien hebben in de praktijk te bekijken, maken we een kleine excursie in de omgeving.

Afspraak: Samenkomst op de Bist te Wilrijk om 14.00u. Het einde is voorzien omstreeks 17.00u te Wilrijk.

Za. 19 maart 2005

14.00 u

Braakballen pluizen

Gids: Jan Waeterschoot

Leiding: Catherine Vandercruyssen

03/230 87 48

03/288 81 07

In het kader van onze mini-cursus Uilen, gaan we braakballen pluizen. We nodigden Jan Waeterschoot uit, die naast theoretische informatie u ook de praktijk van het braakballen pluizen zal leren kennen: dus, vooral een doe-activiteit.

De braakballen van roofvogels en uilen bevatten een schat aan onderzoeksmateriaal: schedeltjes, beentjes van allerlei muizen en andere kleine zoogdiertjes.

Afspraak: Om 14.00u in lokaal De IJsvogel, Legerstraat 40 in Wilrijk. Einde voorzien omstreeks 17.00u.
Mee te brengen: pincet, oude (zachte) tandenborstel, loep,

een afsluitbaar potje en eventueel veldgids.
Oproep: Beschik je zelf over braakballen? Graag ter onderzoek meebrengen!

Za. 19 maart 2005 **Uilen in de schijnwerper**

18.00 u

☺ > 12 j.

Gids: Luc Van Schoor
Leiding: Jos Stessens
Peggy Beers

03/353 09 77
03/455 51 19
0485/52 81 25

Wie vanmiddag tijdens het braakballenpluizen (!) heeft opgemerkt wat er zoal op het uilenmenu staat, kan de hoofdrolspelers vanavond mogelijk in levende lijve ontmoeten. Uilen laten zich niet zomaar strikken, ze zijn op hun hoede! De trefkans is vaak tijd- en weersgebonden ... het kan dus evengoed tegenvallen. Maar Luc, Jos en Peggy nemen bewust dit risico, in de hoop dat de weergoden ons - en de uilen - gunstig gezind zijn.

Het programma in wording voorziet uitstapjes in verschillende biotopen. Mogelijk bezoeken we weer de Molenbeekvallei, deels natuurreservaat van Natuurpunt en het kleinschalig landschap aan de Keer te Wommelgem voor de Steenuil, het gehucht Millegem voor de Kerkuil en het bosreservaat Zevenbergen voor de Bosuil. De kans voor Ransuil is zeer klein omdat deze soort zijn gebruikelijke gezamenlijke rustplaats rond deze tijd al heeft verlaten. Twee jaar terug kende de gelijkaardige avondtocht een overdonderend succes met een kleine 50 deelnemers, een rustig weertje en ... 3 uilensoorten (zie verslag rAntGroen jaargang 2 nr. 7 blz. 25). Vandaag doen we het nog eens over ... zorg dat je er bij bent !!

Bij deze tocht hoort een **uilenbrochure** die Luc Van Schoor schreef naar aanleiding van een vroegere cursus. Je kan deze geïllustreerde brochure van 21 blz. **bestellen vóór 15**

Steenuil

februari 2005 op tel. 03/353 09 77. Prijs: 3 euro. Levering mogelijk vanaf 1 maand voor de uitstap.

Afspraak: We vertrekken met eigen wagens om 18.00u op de Bist te Wilrijk. Aansluiting ter plaatse is mogelijk, mits de leiding op voorhand te verwittigen. Het einde is voorzien omstreeks 23.30u. Aantal te wandelen km: 4 km.
Mee te brengen: kijker, warme kledij, stevig schoeisel en laarzen bij regenweer.

Zo. 20 maart 2005 **Kalenderwandeling Hobokense Polder**

9.30 u

Gidsen: Leentje Toussaint en Michel Van Megroot
Leiding: Annie Vandeweyer - Van Zwieten

03/828 37 60

Met het begin van de lente starten we ook weer met de kalenderwandelingen in de Hobokense Polder. Tijd dus om te kijken naar de voorjaarsbloei, de bloei van wilgen en andere bomen, tijd ook om de eerste zangertjes te beluisteren die terug zijn van weggeweest en voornamelijk om te

genieten van een fijne wandeling samen met mensen die van de natuur houden.

Afspraak: Station Hoboken Polder, einde Berkenrodelei om 9.30u. Einde omstreeks 12.30u.
Mee te brengen: laarzen, verrekijker en vogelgids.

Za. 26 maart 2005 **Mossentocht**

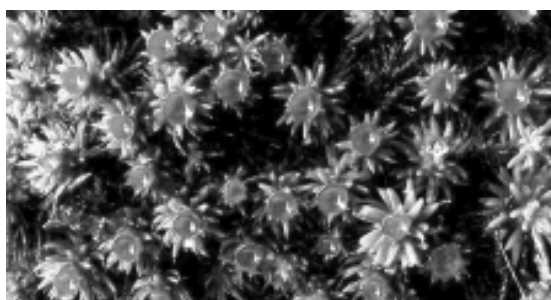
8.30 u

Gids: François Van Uffelen
Leiding: Christine Van Lommel

03/322 64 06

Mossen zijn zo klein en toch zo mooi! Wie heeft zich nooit gebukt om een plukje mos van dichterbij te bekijken.

Ruig Haarmos

Vandaag gaan we dat doen onder deskundige begeleiding. En als het regent, is er een binnenprogramma voorzien! Als je dus iets meer wil weten over deze leuke sporenplantjes of als je je kennis wil vervolmaken, mag je deze voormiddag zeker niet missen.

Afspraak: We vertrekken om 8.30u aan de bist in Wilrijk (kostendelend vervoer mogelijk). Aansluiten is mogelijk om 9.00u aan de Parking Orangerie - Park Schildehof (einde Bellevuedreef, links De Pont, 200m verder parking aan rechterzijde van baan). Het einde is voorzien omstreeks 12.00u ter plaatse. Aantal te wandelen km: 1 km.
Mee te brengen: loep, mossengids en stevig schoeisel.

Zo. 3 april 2005

Vogelexcursie naar de Oostkust

8.00 u

Gids: Luc Van Schoor

03/353 09 77

> 12 j.

Leiding: Wim Roelant

0477/34 07 21

Met de prille lente als bondgenoot (?) trekken we vandaag naar onze eigenste Vlaamse kust. De allerlaatste wintervogels zijn mogelijk nog aanwezig en de eerste zomergasten zijn al aangekomen. We beginnen aan de baai van Heist en eindigen in de Uitkerkse polder. Tussendoor bezoeken we de voor- en binnenhaven van Zeebrugge; ongetwijfeld één van de belangrijkste vogelgebieden in België, altijd goed voor een resem waarnemingen en ... verrassingen! Denken we maar aan de zeldzame Kuifleeuwerik, de 2 Slechtvalken en dito Velduilen tijdens de vorige editie in maart 2003.

Vandaag, een maandje later, is het de geschikte periode voor weidevogels als Grutto, Tureluur, Zomertaling (?) en noordelijke steltlopertjes op doortrek. Een boeiende tijd dus voor vogelliefhebbers! Wie het typisch café 'den Overzet' te Dudzele kent, weet dat het ook tijdens de boterhammetjes gezelligheid troef is. Voor het goede humeur zorgt u zelf ...

Afspraak: We vertrekken met eigen wagens om 8.00u op de

Bist te Wilrijk (kostendelend vervoer mogelijk). Het einde is voorzien rond 17.00u ter plaatse. Wandelaafstand: 6 à 7 km. Mee te brengen: picknick, vogelgids, water- en winddichte kledij, kijker, telescoop, fototoestel, laarzen bij regenweer en stevig schoeisel.

Za. 9 april 2005

Landschap- en vogeltocht "De Mosterdpot"

9.00 u

Gids: Miel Lauwers

03/455 71 90

Leiding: Moniek Van Den Bergh

03/457 54 49

Een nieuwe plaats ontdekken, niet ver van huis, waar we alles kunnen vinden om er een fijne dag van te maken. Vogelliefhebbers en plantenliefhebbers zijn van harte welkom, iedereen zal zeker aan bod komen. Het zal zeker een gevarieerde tocht worden.

Afspraak: We vertrekken op de Bist te Wilrijk om 9.00u

(kostendelend vervoer mogelijk!). Mits de leiding te verwittigen, kan men ter plaatse aansluiten. Het einde is voorzien om 16.30u ter plaatse. Aantal te wandelen km: 12 km.

Mee te brengen: picknick, loep, verrekijker, telescoop, veldgidsen, fototoestel en stevig schoeisel.

Vrij. 15 april 2005

Laatste dag om in te schrijven voor de bustocht dd 24 april 2005

Za. 16 april 2005

Voorjaarswandeling in het Hallerbos

11.00 u

Gids en leiding: Fons Waeterschoot

03/322 12 75

Ten zuiden van Brussel bevindt zich het Hallerbos, een staatsdomein van 552 ha groot. In dit sprookjesbos zijn diepe dalen uitgeschuurd door snelstromende heldere beekjes. Het plantenassortiment staat hier niet in de verdrukking. Sommige heuvels kleuren wit van de Bosanemonen of blauw van de Boshyacinten, ook vinden we er Daslook, Goudveil ... en natuurlijk ook de 'vogels' ...

Afspraak: We vertrekken om 11.00u aan de Bist te Wilrijk

(kostendelend vervoer mogelijk). Het einde is voorzien rond 16.30u ter plaatse.

Mee te brengen: goede stapschoenen, verrekijker en picknick die we 's middags verbruiken in een café.

Ook kinderen kunnen deze (7 km) tocht aan.

Bosanemooon

Zo. 17 april 2005

Lentewandeling Hobokense Polder

14.00 u

Gidsen: Gilbert Van Ael en Harry Buyl

03/828 37 60

Leiding: Annie Vandeweyer - Van Zwieten

Je hebt er lang naar uitgekeken: de lente is weerom in het land. Daarom hervatten ook de wandelingen in de Hobokense Polder. Je kan op de tochten van maart en april kennis maken met de eerste voorjaarsbloeiers. Ook de

watervogels worden heel actief en slaan aan het broeden. Eveneens een 'must' om naar uit te kijken, is een ontmoeting met onze paardjes en koeien, die reeds sinds twee jaar in de Hobokense Polder staan te grazen. Zij zullen ons in de

toekomst verder helpen met het beheren van een stukje van ons reservaat.

Afspraak: Station Hoboken Polder, einde Berkenrodelei om

14.00u. Einde omstreeks 17.00u. Mee te brengen: laarzen, verrekijker, vogel- en/of plantengids.

Zo. 17 april 2005

Kinderactiviteit: de natuur komt terug tot leven in de lente

Leiding: Nancy Geldhof

0485 85 13 64

Gidsen: Educatieve werkgroep

Zullen de aprilse grillen ons parten spelen, of zal een stralend zonnetje ons tegemoet schijnen? In elk geval zullen de vogels al aan hun nesten begonnen zijn en de voorjaars-

planten steken hun kopjes al boven. We gaan samen op verkenning, maar wat we precies gaan doen, verneem je in de volgende rAntGroen!

Zo. 24 april 2005

7.30 u

Narcissentocht naar de Oostkantons

Bustocht i.s.m. afdeling Rupelstreek

Gids: Luc Van Schoor

03/353 09 77

Leiding: Walter Van Spaendonk

03/480.54.24

Samen met onze vrienden van afdeling Rupelstreek brengen we vandaag een bezoek aan het Natuurpark Hohes Venn-Nordeifel.

Vanaf midden tot eind april kleuren de zuidelijke beekvalleien van de Hoge Venen zich geel van de wilde narcissen ... een prima moment dus voor een uitstap naar het grensoverschrijdend Natuurpark. Zoals een goed grensgebied betaamt, heeft de grootschalige infrastructuur er nog niet zo huisgehouden in en rond de verstilde dorpjes. Wél liggen in deze omgeving schilderachtige riviertjes zoals de Warche, de Holzwarche en de Schwalm. Je vindt hier rond de bronnen en op de valleiflanken vochtige heiden, borstelgraslanden en overstromingsweiden met een zeer rijke plantengroei.

'Perlenbach'. De Schwalm is één van de meest onbedorven riviertjes van de hoge Ardennen, dankzij de nabijheid van het 2.500 ha. groot militair oefenkamp van Elsenborn waar zij

Rode Wouw

Het natuurreservaat van de Holzwarche dat we gaan bewandelen, is daar een mooi voorbeeld van, met meer dan 100 plantensoorten op één plekje van nauwelijks een halve hectare groot!! Als het weer een beetje meezit, is het nu vooral genieten van de gele bloemtapijten van tienduizenden narcissen ... een prachtig beeld! De vochtige stukken van de beekvallei vormen vanaf mei een geschikt fourageergebied voor de schuwe Zwarte Ooievaar. We kijken vandaag zeker uit naar Rode Wouw, waarvan het natuurpark een kleine populatie herbergt. Verder kan je er broedvogels als Goudvink, Waterspreeuw, Grote Gele Kwikstaart en IJsvogel verwachten. In april kan je hier tussen andere doortrekkende lijsters soms ook Belflijster aantreffen ... uitkijken dus!

De vallei van de Schwalm, het tweede gebied dat we bezoeken, is een prachtig beekdal ten ZO van de Hoge Venen, met tal van piepkleine zijriviertjes waar nog de parelmossel voorkomt. Vandaar zijn Duitse naam

ontspringt. De zuiverheid van het brongebied resulteert tot op heden in een rijke visfauna. Zeldzame broedvogels als Klapekster, Paapje en Zwarte Ooievaar vinden hier nog een geschikt biotoop. Het bosrijk gebied is ook bekend voor zijn mooie populaties Edelhert en Ree. De aanwezigheid van het naburige militair domein heeft echter ook zijn nadelen; tijdens de oefeningen is de toegang tot de vallei strikt verboden. Gelukkig gebeurt dat zelden 's zondags ... laat ons hopen ook vandaag niet! Indien nodig houden we een alternatieve wandeling in petto.

Alles bijeen stof genoeg voor een zeer boeiende en mooie tocht, met rustige natuur- en landschapswandelingen langs nog niet platgetreden paden ... een verademing! Zorg dat je tijdig inschrijft ... de plaatsen zijn beperkt!!

Afspraak: We vertrekken om 7.30u aan de Bist te Wilrijk (of om 7.15u aan de kerk te Boom). De terugkomst is voorzien rond 20.00u. De wandelafstand bedraagt ongeveer 13 km. Wie mee wil, **stort vóór 15/04/2005 13 euro (volw.) of 10 euro (-16 jarigen) op rekening 001-3598649-25 van Natuurpunt Rupelstreek 2845 Niel**, met vermelding: "bustocht Oostkantons", aantal personen en opstapplaats. Mee te brengen: picknick, drankje voor onderweg, verrekijker, fototoestel, stevige wandelschoenen, laarzen bij regenweer, ...

Mini-cursussen

Vleermuizen

Al sinds jaar en dag worden vleermuizen geassocieerd met duistere en duivelse machten.

De geheimzinnige, nachtelijke levenswijze van de vleermuizen zal hier zeker voor iets tussen zitten. Bij het invallen van de duisternis verschijnen ze, als uit het niets, en fladderen ze vervaarlijk dicht om je heen. Bij het eerste ochtendgloren verdwijnen ze terug in het niets.

Wie vleermuizen wat van naderbij gaat bestuderen, komt terecht in een bijzonder boeiende wereld.

Theorie: vrijdag 28 januari, 20.00u tot 23.00u in De IJsvogel, Fort 7, Legerstraat 40 te Wilrijk

Lesgever : Jan Waeterschoot (zie agenda)

Praktijk o.l.v. Hugo Waeterschoot

* Wintertelling zaterdag 5 februari tussen 9.30u en 15.00u in Fort 7 (zie agenda)

* Zomertelling in juni-juli (datum nog te bepalen)

Inschrijving door storting van 3 euro op onze rekening (zie blz. 2) met als mededeling "Vleermuizen" + uw naam en telefoonnummer/e-mail adres.

Informatie bij Catherine Vandercruyssen, tel 03/288 81 07, e-mail : cvdx@pandora.be, fax 03/288 81 14

Uilen

Braakballen pluizen: zaterdagmiddag 19 maart, o.l.v. Jan Waeterschoot

Avondtocht: zaterdag 19 maart, o.l.v. Luc Van Schoor.

Voor beide activiteiten: zie agenda

Kerkuil

Amfibieën

Boeiende voordracht gevolgd door een kijkje in de natuur o.l.v. Bart Hellemans, Hyla.

Theorie: zaterdag 12 maart om 20.00u in Zaal Steytelinck, Sint-Bavostraat, Wilrijk

Praktijk: zondag 13 maart om 14.00u, afspraak op de Bist, Wilrijk

Voor beide activiteiten: zie agenda

Camargue-reizen 2005

Een groot succes!

Twee volgeboekte reizen

**Vrijdag 6 tot vrijdag 13 mei 2005 en
Zaterdag 14 tot zaterdag 21 mei 2005**

De respons voor de Camargue-reis van 6-13 mei 2005, aangekondigd in vorige rAntGroen, was dermate groot dat een tweede aansluitende reis van 14 tot 21 mei werd toegevoegd. Beide reizen waren op korte tijd volgeboekt!! Er zijn telkens 16 deelnemers ingeschreven, incl. gids en begeleiding. 5 kandidaten staan op de reservelijst.

De meeste deelnemers zijn inmiddels mondeling verwittigd, er volgt in de tweede helft van januari nog een schriftelijke bevestiging alsook een uitnodiging voor een extra bijeenkomst die zal doorgaan op **zaterdag 12 maart om 15 u in De IJsvogel**.

De nodige schikkingen en verdelingen van de logementen werden genomen. Voor de tweede periode was er echter nog een tekort aan chauffeurs. Dit probleempje werd op het bestuur besproken, waarna de bestuursleden Peggy Beers en Johan De Ridder voorstelden hun deelname eventueel te annuleren ten voordele van chauffeurs die op de reservelijst staan. We stellen dit solidair gebaar van beiden zeer op prijs en danken hun daarvoor van harte.

Voor verdere info, contacteer Luc Van Schoor, 03/353 09 77 of Sonja Van Kerckhove, 03/235 88 56

In de aankondiging van de Camargue-reis, rAntGroen jrg.3 nr.12, zijn enkele foutjes geslopen: zie blz. 11
Bergooruil moet Dwergooruil zijn
GSM Luc moet zijn: 0494/33 63 09
Met excuses vanwege de auteurs.

Terugblik op 2004 en een eerste glimp van 2005

Algemene Ledenvergadering en Kaas- en wijnavond

Zaterdag 5 februari 2004, 19.30u !!

Zaal Steytelinck, Sint Bavostraat, Wilrijk (naast kerk)

Sinds vorig jaar steken we de Algemene Ledenvergadering in een nieuw kleedje dat gezien de reacties duidelijk gesmaakt werd door de leden. Vele leden vragen om meer contactmogelijkheid op de ledenavond en daar willen we dan ook gehoor aan geven. We starten daarom met een gezamenlijke kaas en wijnavond (*), kwestie van de tongen wat lossier te maken, gevolgd door de diareeks en de fotoverkiezing. Uitbollen kan nadien met een koffie of een glaasje wijn. We hopen je dus ook in grote getale te mogen verwachten op onze ledenavond van dit jaar met volgend interessant aanbod:

- * het **jaarlijks overzicht van mooie momenten**, prachtige natuurbeelden en vooral grappige situaties meegemaakt op excursies en activiteiten
- * een **prijsuitreiking voor de beste afdelingsfoto** van het jaar: uit de binnen gestuurde digitale en andere foto's kiezen we dit jaar de meest originele (afdelingswerking) en de mooiste natuurfoto
- * een korte voorstelling van het **activiteitenprogramma van volgend jaar**
- * een **voorstelling van de werking** van enkele werkgroepen, via panelen

HERHALINGSOPROEP

Graag ook jouw foto in the picture !!!

Van verscheidene leden verkregen we reeds beeldmateriaal over onze activiteiten van 2004! Heb jij ook nog digitale foto's liggen, dia's of ander fotomateriaal, of ken je gewoon een prettige anekdote omtrent het afgelopen werkjaar, bezorg het dan graag aan *Catherine Vandercruyssen*, K. Astridlaan 106, 2550 Kontich (cvdx@pandora.be) ten laatste

OPROEP aan alle leden

2004 was geen gemakkelijk bestuursjaar dat vernam je vast en zeker wel (zie ook intro). We zijn dan ook gestart met een nieuwe lei, een nieuwe stijl en visie (meer spontaniteit en flexibiliteit) en hadden graag enkele nieuwe gezichten geronseld voor het bestuur of gewoon om een handje toe te steken. In het bijzonder zijn we op zoek naar :

- * Iemand die de financiën van de afdeling zou willen beheren (boekhouding). *Geschatte werklust : 1 à 2 u per week*
- * Medewerkers en een eindredacteur voor het tijdschrift *rAntGroen*: *om jaarlijks 4 nummers klaar te stomen samen met het redactieteam*
- * Geïnteresseerden voor de educatieve, communicatie- of beleidswerkgroep: *om je interesse op dit vlak aan te*

- * kort moment waarbij we het jaarverslag, de begroting aan je voorstellen en ter goedkeuring voorleggen, evenals een nieuw bestuur verkiezen
- * losse babbel waarbij je al de vragen die je maar zou hebben omtrent wensen en suggesties voor activiteiten kan naar voren brengen

Voor dit alles vragen we slechts de luttel som van **7 euro per persoon bij inschrijving voor 1 februari** (telefoontje of mail aan Hugo volstaat 03/455 22 12 of via e-mail : hugo.waeterschoot@tiscali.be), te betalen aan de kassa bij de ingang.

Het wordt dus ongetwijfeld een mooie en prettige avond! Al dit fraais begint daarom **UITZONDERLIJK REEDS OM 19.30u**

(* er kan in de mate van het mogelijke worden rekening gehouden met dieetvoorschrift of veganistische levenswijze, indien melding bij de inschrijving. Tot op de ledenavond!!!!

Het bestuur

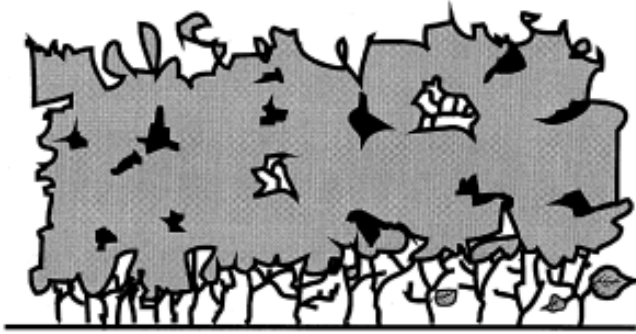

tegen 20 januari. Je doet dan trouwens automatisch mee aan de prijsuitreiking voor de beste afdelingsfoto. Al het vaste beeldmateriaal wordt vanzelfsprekend in goede staat terugbezorgd. Digitale foto's kunnen doorgezonden worden (< 10) of beter nog per Cd-rom afgeleverd worden op het vermelde adres.

scherpen of gewoon enkele malen per jaar een persoonlijke bijdrage te leveren (vb. tentoonstelling, beleidsdossier, een groep rond te leiden, ...)

- * Geïnteresseerde gidsen om een activiteit voor de afdeling te (bege)leiden : *voel je niet geremd als je enkel éénmaal per jaar hiervoor kan vrij te maken.*
- * Leden die op een speciale activiteit (zoals de Algemene Ledenavond) eens even de handen uit de mouwen willen steken voor de afdeling.

Heb je interesse, neem dan graag even contact op met één van de huidige bestuursleden (zie blz. 2 van dit nummer).

Behaag natuurlijk 2004 !

De resultaten!

Luk Smets

Zoals onderstaande grafiek laat zien, kende onze actie dit jaar een beperkte teruggang, maar het succes van Behaag...natuurlijk blijft toch duren. 3071 haagpakketten werden aan de man of vrouw gebracht, wat een daling is van 10 % ten opzichte van vorig jaar. De knotwilgoten vielen met 35 % terug tot 308. Daar zal de verhoogde prijs wel iets mee te maken hebben. De werkgroep heeft reeds het voornemen geopperd volgend jaar terug slechts 1,50 euro te vragen. De klimplanten kenden de grootste teruggang: 478 of minder dan de helft van vorig jaar. Dit laatste is uiteraard volledig terug te brengen tot onze beslissing om de niet-streekeigen, maar populaire soorten te weren. We zullen er ons over moeten beraden of we niet beter terugkeren naar onze kerndoelstelling: promotie van streekeigen groen ter bevordering van de leefwereld van flora en fauna.

De actie betekent financieel een belangrijke ondersteuning voor de Natuurpuntafdelingen, daar de beperkte winstmarge integraal naar hun werking gaat. Deze keert dus weer naar de gemeenschap via de aangeboden service of natuuraankoopprojecten. De verkoop van knotwilgoten is een extra financiële opsteker voor onze natuurbeheerders. Die worden immers uit eigen oogst geleverd.

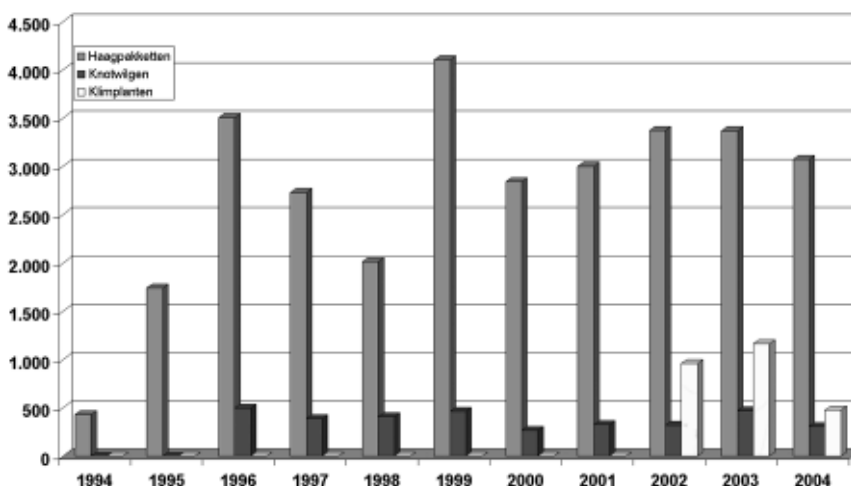
De prima resultaten van de opeenvolgende Behaag...natuurlijkcampagnes tonen duidelijk aan dat streekeigen hagen opnieuw aanvaard zijn als een prima natuurlijk alternatief voor steriele coniferenhagen, die decennialang stevast een onderdeel waren van zowat alle Vlaamse tuinen.

Met de campagne Behaag...natuurlijk realiseert Natuurpunt alvast één van de doelstellingen van de vereniging: de herwaardering van kleinschalige natuur, zoals hagen, houtkanten en knotbomen.

We danken de tientallen vrijwilligers en gemeentebeambten die zich samen voor deze actie hebben ingezet. De campagne is voor Natuurpunt een prima middel om blijvende contacten te leggen met actieve en enthousiaste medewerkers van de verschillende gemeentelijke Mina-raden, Milieu- en Groendiensten van de gemeenten.

Gemeente	Pakketten	Knotwilg	Klimplanten
Aartselaar	100	3	15
Edegem	182	7	34
Hove	101	13	12
Wilrijk	94	2	65
Hemiksem	49	9	18
Niel	94		37
Schelle	147		13
Boom	117		23
Rumst	260	13	38
Bornem	172	8	0
Puurs	174	15	0
Sint-Amands	180	5	15
Willebroek	170	11	11
Kontich	213	14	26
Boechout	147	81	34
Lint	144	13	18
Mortsel	104	5	19
Borsbeek	113	12	0
Schilde	203	19	42
Wijnegem	150	20	26
Wommelgem	157	58	32
Totaal	3071	308	478

Evolutie verkoopresultaten

Lokaal Natuur- en Milieubeleid: de afdeling laat duidelijk van zich horen !

Sinds de zomer regent het letterlijk dossiers die de **beleidswerking van onze afdeling** interesseren. Vele dossiers hebben te maken met nieuwe verkavelingsaanvragen of wijzigingen van bestaande situaties. Telkens hebben we als afdeling getracht om met de beperkte middelen die we hebben een gemotiveerde aanbeveling te verstrekken om de beleidsvoerders te wijzen op de natuur en landschappelijke aspecten/belangen. Het recente advies van onze vereniging in de dossiers rond de **Hollebeek** (Hoboken) en het **BPA Fotografielaan** (Wilrijk) zijn hiervan concrete voorbeelden die hieronder in het kort worden toegelicht.

Naast deze kleinere maar daarom niet minder belangrijke dossiers zijn er tevens een paar "grotere" die een belangrijke stempel kunnen zetten op het landschappelijke karakter in delen van onze afdeling. Volledig in het oosten van onze afdeling ligt nog een resterend open gebied **Fruithout** op de grens van Hove, Mortsels en Boechout, waar dank zij de afdeling een belangrijke vooruitgang in het behoud van de open ruimte werd gerealiseerd. Daartegenover ligt er in het uiterste westen van onze afdeling een ander meer gewichtig dossier klaar voor politieke besluitvorming: de toekomst van het voormalige terrein **Petroleum Zuid** gelegen naast de Hobokense Polder. Wim Mertens onze vertegenwoordiger in de Minaraad van Antwerpen, volgt dit dossier op de

voet en heeft in belangrijke mate bijgedragen tot de opinie-bepaling van de Antwerpse Minaraad.

Tot slot heeft de afdeling ook constructief meegewerkt aan een **inventarisatie van de knelpunten** uitgevoerd door de Provincie Antwerpen omtrent het **waterkwantiteits- en kwaliteitsbeheer** in het stroomgebied van de Benedenvliet, dat op Hove na, zowat de ganse afdeling omvat. In uitvoering van de Europese Kaderrichtlijn water, vormt deze inventarisatie de startbasis voor de uitwerking van een concreet actieplan om het waterbeheer in dit stroomgebied op een duurzame wijze voor de toekomst te verzekeren en te verbeteren. We houden je op de hoogte omtrent dit belangrijke dossier.

Je ziet het, het ruimtelijk beleid in onze regio laat ons niet koud en we geloven er echt in dat we met enige gedrevenheid op een aantal dossiers positief kunnen wegen om meer en gerichte aandacht te vragen voor natuur, landschap en de open ruimte.

Ben je geïnteresseerd om mee je steentje bij te dragen om een stempel te drukken op het lokale beleid, geef dan gerust een seintje aan hugo.waeterschoot@tiscali.be - tel. 03/455 22 12.

Vallei van de Hollebeek: Verkaveling Kolonel Harrystraat en de Salesianenlaan Johan De Ridder

In Wilrijk en Hoboken ligt de vallei van de Hollebeek. Het Wilrijkse gedeelte van de beek ligt gesitueerd in extensief landbouwgebied ten noorden van het Klaverblad en loopt zo verder door naar het Schoonselhof. Het Hobokense deel is minder gekend aangezien het grotendeels ingesloten is door bebouwing. Nochtans zijn een aantal mooie stukjes bewaard gebleven en toegankelijk voor omwonenden. Het zijn als het ware groene oases langsheen de zuidrand van de stad. Recent werd voor één van deze stukjes tussen de Kolonel Harrystraat en de Salesianenlaan een nieuwe verkavelingsaanvraag gedaan. Natuurpunt Zuidrand Antwerpen diende hiertegen een bezwaarschrift in. In het gebiedje bevindt zich een oude boomgaard en een oud bos met dominantie van gewone Esdoorn en Zomereik. De ondergroei (Sporkehout, Hazelaar, Gewone Lijsterbes, Klimop, Taxus, ...) wijst op voedselarme bossen op zandgrond. Deze zijn biologisch waardevol. De verkaveling ligt bovendien in valleigebied.

Zowel internationaal als in Vlaanderen wordt de rol van integraal waterbeheer de laatste jaren onderkend. Dit wordt aangestuurd vanuit Europa via de Kaderrichtlijn Water. Eén van de belangrijkste aspecten met betrekking tot het integraal waterbeleid is dat 'met het water' mee moet gewerkt worden. Het belang voor meer ruimte voor water wordt als prioritair aandachtspunt naar voren geschoven. **Bebouwing hoort niet thuis in een beekvallei.** Het valleitje langs de

Hollebeek vormt immers een belangrijke natuurlijke berging voor water. De vallei kan bufferend optreden bij hoge waterpeilen. Hierdoor worden de omringende (en vooral de stroomafwaarts gesitueerde) woonwijken beschermd tegen overstromingen. Het ophogen van de vallei en ondoordringbaar maken van een groot oppervlak door bebouwing zal misschien een tegenovergesteld effect hebben.

Klaverblad
Foto: Johan De Ridder

In een aantal beleidsdocumenten drong de stad Antwerpen aan op het behoud en de bescherming van de Hollebeekvallei. In het actieplan van de beleidsovereenkomst natuur-

lijke entiteiten die de stad Antwerpen afsloot met het Vlaams gewest lezen we o.a. "Behoud open ruimte langs Hollebeek. Delen van de oeverzone kunnen juridisch (bestemming woongebied) ontsloten worden. Zowel landschappelijk als binnen het integraal waterbeheer is dit verre van wenselijk." Met betrekking tot het aspect ruimtelijke ordening lezen we "de stad verzoekt het Vlaams gewest de open ruimte aan de Hollebeek te behouden."

Met de afkeuring van de verkavelingsplannen kan de stad aantonen dat ze de opties uit haar eigen beleidsdocumenten werkelijk wenst te realiseren en tevens kan ze een signaal geven aan de hogere overheden.

Momenteel is nog niet duidelijk welk standpunt de stad heeft ingenomen m.b.t. de verkavelingsplannen. Natuurpunt Zuidrand Antwerpen wenst vooral belang te hechten aan het **behoud van het valleigebied van de Hollebeek**. Het maximaal behoud van het resterende stroomgebied zal bijdragen tot het **vermindere van de wateroverlast, verhogen van de landschappelijke en ecologische waarde van dat deel van de stad**. Het behoud van de totale bestaande open en groene ruimte betekent een meerwaarde voor de zuidrand van Antwerpen zowel op sociaal, recreatief, landschappelijk als ecologisch vlak.

BPA Fotografielaan Johan De Ridder

Op de grens tussen Wilrijk en Aartselaar ligt het Klaverblad. De omgeving van het Klaverblad is zowel landschappelijk als vanuit natuurspectief zeer waardevol met half-natuurlijke graslanden, poelen en de Klaverbladdreef. Het gebied is nog zeer landelijk en recreatief zeer aantrekkelijk. De kasteeldomeinen Klaverblad en Cleydael en de gehele omgeving werden in 2003 dan ook door de Vlaamse minister van Leefmilieu als één van de prioritaire locaties aangeduid voor de realisatie van een zuidelijk stadsrandbos.

Op dit ogenblik breekt ter hoogte van de Klaverbladdreef het gewestplan het parkgebied abrupt af in industriegebied. Deze bestemming conflicteert sterk met de aanwezige landschappelijke en cultuurhistorische elementen zoals de Hoeve van Schil. In opdracht van het college van burgemeester en schepenen van Antwerpen werd dan ook een ontwerp Bijzonder Plan van Aanleg 'Fotografielaan' opgesteld. Het BPA heeft toepassing op het industriegebied in de nabijheid van het Klaverblad en de Klaverbladdreef te Wilrijk. Het BPA streeft volgende doelstellingen na:

- * Bundeling van bedrijvigheid in één aaneengesloten gebied;
- * Creatie van één aaneengesloten parkgebied met garanties voor de landschappelijke inkadering van de Klaverbladdreef en een visuele inbuffering van het industrieterrein.

De stad wenst een herbestemming van een deel van het industriegebied naar parkgebied door te voeren. Natuurpunt Zuidrand Antwerpen juicht dit initiatief toe. Ter hoogte van Reigershoek en de Fotografielaan ligt eveneens een parkgebied. Het betreft de zogenaamde Agfa-Gevaert bosjes. Op het gewestplan ligt dit volledig geïsoleerd midden in het industriegebied. In werkelijkheid ligt dit gebied minder geïsoleerd dan het gewestplan doet uitschijnen en staat het grotendeels in verbinding met het Klaverblad.

De industrie heeft hier echter uitbreidingsplannen. De stad wil hier een herbestemming doorvoeren naar industriegebied.

Natuurpunt Zuidrand Antwerpen wenst echter vooral belang te hechten aan het behoud van het open en landschappelijk karakter van het gebied. Het maximaal behoud van de bestaande open ruimte ten oosten van de Klaverbladdreef zal bijdragen tot het verhogen van de landschappelijke waarde van het domein Klaverblad en de realisatie van het stadsrandbos ten zuiden van Antwerpen. Het behoud van de totale bestaande open en groene ruimte betekent een meerwaarde voor de zuidrand van Antwerpen zowel op sociaal, recreatief, landschappelijk als ecologisch vlak. Daarom werd door Natuurpunt Zuidrand een **bezwaarschrift tegen dit BPA** ingediend. We adviseerden aan de stad om het bestemmingsplan uit het BPA Fotografielaan aan te passen zodat

- * de 'Hoeve van Schil' en omgeving een groene bestemming krijgt.
- * de huidige bestemming van de zogenaamde "Agfa-Gevaert bosjes" behouden blijft

De startnota "Antwerpen stroomlijnen" van het Ruimtelijk Structuurplan Antwerpen (RSA) bekrachtigt onze visie. De startnota stelt dat het landschap rond het Klaverblad moet behouden en versterkt worden door de ontwikkeling van een groot aantal kleine landschapselementen als bosjes, bomenrijen, poelen, struweel en hagen. Op die manier zal er een kwalitatief landschap ontstaan in de nabijheid van de stad met hoge ecologische waarden.

Toch weerlegde de stad Antwerpen onze argumentatie en werd op zitting van 24 september 2004 het ontwerp BPA definitief aanvaard.

Doorbraak in het behoud van de open ruimte "het Fruithout te Hove": een nieuwe groene vinger voor de zuidrand van Antwerpen?

Hugo Waeterschoot

Het gebied **Fruithout** gelegen op het grondgebied Hove en grenzende aan Boechout en Mortsel vormt nog een resterende open ruimte aan de zuidrand van het verstedelijkte

gebied. Bovendien is het terrein erg belangrijk als voedingsgebied voor de Koude Beek. Het gebied werd de laatste tijd echter gebruikt voor intensieve maïsteelt wat het landschap-

pelijk karakter van de open ruimte grotendeels teniet deed. Bovendien lagen er verkavelaars om de hoek te gluren. Nu het Mortselse deel was volgebouwd en ook in Boechout het bestuur niet kon weerstaan om beperkte delen van dit deel van de Koude Beek vallei te bebouwen, rees de druk om ook het Hovese deel voor verkaveling aan te snijden. Om deze en andere redenen heeft Natuurpunt Zuidrand Antwerpen er een drietal jaren geleden in de Milieu- en Natuurraad van Hove voor gepleit om het open karakter van dit gebied maximaal te behouden en het kleinschalig landschap te herstellen. Als gevolg hiervan evenals de sterke aanbeveling in het GNOP om deze ruimte open te houden, startte de gemeente Hove een Bijzonder Plan van Aanleg om de huidige bestemming van het gebied op het Gewestplan (Parkgebied) verder te verankeren.

Samen met de Miniraad Hove werden volgende punten vooropgesteld :

- * maximaal behoud van de open ruimte
- * aanleg van fietsroutes doorheen het gebied om de schoolgaande jeugd van en naar Boechout en Mortsel een veilig alternatief te bieden t.o.v. de huidige fietspaden gelegen langs de drukke gemeentelijke verbindingswegen
- * versnippering van het gebied na te streven (via fietspaden, aanleg knotwilgen, ...) om de extensieve landbouw maximaal te ontmoedigen
- * de beek en haar vallei terug te herstellen
- * de oude boomgaarden aan de grens met Mortsel terug in ere te herstellen

Gezien de hoge waarde (grondprijs) van het terrein en het

grote oppervlak, beseften alle partijen dat het onmogelijk zou zijn om het gebied of een groot gedeelte ervan aan te kopen, wat nochtans de grootste zekerheid op bescherming zou bieden.

Nadat een studiebureel een **eerste ontwerp** had uitgewerkt om het BPA in gang te zetten bleek het dossier de laatste maanden geen vooruitgang meer te boeken. Daarom richtte Natuurpunt Zuidrand Antwerpen begin dit jaar een schrijven en oproep aan het gemeentebestuur om de afgesproken doelstellingen overeengekomen in het GNOP na te komen en op te volgen. In de komende maanden bleek het gemeentebestuur een belangrijke doorbraak in het dossier te hebben gerealiseerd. Samen met de belangrijkste eigenaar van het gebied die 14 ha in bezit heeft, werd recent een principeakkoord bereikt dat volkomen in de lijn ligt van de hierboven geschetste uitgangspunten. Het principeakkoord voorziet bovendien de overdracht van 14 ha van het gebied naar de gemeente!

Ondanks het verrassend positief resultaat van de beraadslagen bleken de discussies zeer moeilijk verlopen, maar bleek het bestuur voet bij stuk te hebben gehouden. Tijdens de laatste Miniraad kon een fiere burgemeester dan ook het principeakkoord voorleggen dat prompt een positieve aanbeveling van de raad meekreeg. Meer zelfs, de bestuurders gaven aan dat zij een denkpiste overwogen om **een visie en een beheersplan voor het gebied** te laten opstellen en uitvoeren door een natuurvereniging. Dit opent voor onze vereniging en afdeling zeker perspectieven voor een goede samenwerking tussen Natuurpunt Zuidrand Antwerpen, VMPPA-Hedera en de lokale bevolking.

Recupereer uw lidgeld !

Betaalde u reeds uw lidgeld 2005?

Onze actieve afdelingswerking bewijst dat uw lidgeld geen verloren uitgave is. Maar weet u dat u gemakkelijk uw lidgeld kan recupereren ? **Vertoon van uw lidkaart geeft u immers recht op korting in verschillende winkels:**

- * **Natuurpunt Winkel Turnhout**, Graatakker 11, Turnhout: boeken en optiek 10 % ledenkorting
- * **Natuurpunt Winkel Ekeren** (lokaal verkooppunt) Steenstraat 25, 2180 Ekeren: beperkt gamma Natuurpunt Winkel, optiek enkel op afspraak, 10 % ledenkorting
- * **Schoenen Torfs**: Mechelsesteenweg 226, Edegem en Abdijstraat 22, Antwerpen. Als lid van Natuurpunt krijg je vanaf nu 10% onmiddellijke korting bij de aankoop van nieuwe schoenen van Torfs! De voorwaarde is dat je een paar oude schoenen meebrengt. Je oude schoenen gaan dus niet op de afvalberg, maar krijgen een herstelbeurt en een nieuw leven. De totale opbrengst van de actie schenkt de winkel aan Natuurpunt voor de aankoop en het beheer van natuurgebieden in jouw buurt! Vergeet dus zeker je lidkaart niet als je gaat winkelen.
- * **AS-Adventure**, Boomssesteenweg 666, Wilrijk: buitensport- en kampeerbenodigdheden: 10 % korting. De winkel in Wilrijk is helaas door brand verwoest. U kan voorlopig terecht in de andere filialen: Mechelen,

Schoten, Meir Antwerpen. De heropgebouwde zaak in Wilrijk zou kortelings heropenen.

- * **De Berghut**, Plezantstraat 11, Hamme: alpinisme, speleo, trekking, kamperen: kortingscheque 10 % te verrekenen in volgende aankoop.
- * **Bever Zwerfsport**, Bredabaan 968, Merksem: kamperen, buitensport: 10% korting
- * **Optiek Van Grootven**, Kapellestraat 20, Aartselaar: verrekijkers, telescopen: 10 % korting (5 % op dure merken Swarovski, Zeiss, Leica)
- * **De Zingende Druif**, Landstraat 32, Nijlen: wijnhandel: 11 flessen kopen = 1 gratis
- * **Focinac Action Shop**, Turnhoutsebaan 281, 2140 Borgerhout, fotohandel, 10 % op de meeste foto-artikelen

Waarschijnlijk zijn veel meer handelszaken bereid tot het geven van kortingen. Leg uw lidkaart voor en vraag het hen. Laat het ons weten. Het zal ook andere leden interesseren.

Vorig jaar vermeldden we ook De Kampeerder en K2 te Antwerpen. Deze winkels hebben echter hun kortingsysteem herzien, wat resulteerde in een aantrekkelijke korting voor iedereen, echter zonder speciale voordelen voor Natuurpuntleden.

Verslag van de thema-avond dd 28 september 2004 Natuurbeheer op jonge terreinen

Inleiding

De afdeling Zuidrand Antwerpen van Natuurpunt heeft samen met de themagroep beheer van ANKONA een thematische avond georganiseerd rond natuurbeheer op jonge terreinen. De thema-avond leverde een tiental gegaagden op. Twee voordrachten werden gevolgd door een overlegronde, waarbij beschikbare kennis en vragen werden samengebracht.

Voordracht Arne Verstraeten: Vergelijking van de vegetatiestructuur en soortensamenstelling bij spontane verbossing versus bosaanplanting

Arne Verstraeten is als wetenschappelijk medewerker verbonden aan het Instituut voor Bosbouw en Wildbeheer (IBW). Arne ging van start met een algemene definitie van spontane verbossing: spontane kolonisatie van terreinen met een niet bosverleden door houtachtige soorten. Vervolgens lichtte hij de verschillende fasen van het verbossingsproces toe. Nadien spitste hij zich toe op de kenmerken van spontane verbossing zoals soortensamenstellingen structuur en het beheer. Hierbij werd het belang van de relatie tussen doelstelling en beheer benadrukt. Voor spontane verbossingen zijn er twee grote doelstellingen: gesloten bos en halfopen vegetatietypen. Het gesloten bos wordt gekenmerkt door een geleidelijke ontwikkeling, met een verzadigde bosflora en fauna en duidelijke aanwezigheid van een boven- en onderetage. Halfopen vegetatietypen zoals bijv. wastines of graasweiden, worden gekenmerkt door een menging van akker- en ruigtekruiden en bossoorten en een grote structuurrijkdom in het horizontaal vlak. Een viertal beheeropties werden besproken. Afhankelijk van de doelstellingen kan gekozen worden tussen nulbeheer, dunning, extensieve begrazing en hakhoutbeheer.

Voordracht Bart Vandecasteele: Beheer van verontreinigde baggergronden in functie van beperken van ecologische risico's

Bart Vandecasteele is verbonden aan het Instituut voor Bosbouw en Wildbeheer (IBW). Hij onderzoekt de biobeschikbaarheid van metalen op verontreinigde baggergronden aan de hand van bladstalen van verschillende boomsoorten. Het opnamepatroon voor Grauwe Wilg (*Salix cinerea*) werd tijdens een volledig groeiseizoen opgevolgd op meerdere punten verspreid over 2 baggergronden. De resultaten geven aan dat moerasomstandigheden resulteren in normale concentraties aan Cd en Zn in de bladeren en de schors. Wanneer echter de bodems tijdens het groeiseizoen opdrogen, nemen de bladconcentraties toe. Het creëren of in stand houden van moerasituaties op verontreinigde baggergronden is dus een veilige oplossing op voorwaarde dat er een voldoende hoge waterstand tijdens zomer en herfst gegarandeerd kan worden.

Daarnaast worden de effecten van de bodemverontreiniging op regenwormen en op de strooiselafbraak op baggergronden bestudeerd. Hieruit worden concepten voor het veilig beheer van verontreinigde baggergronden ontwikkeld en getest. Veilig beheer betekent dat er gestreefd wordt naar

het beperken van het ecologische risico tot een aanvaardbaar niveau door een gepast beheer. Het is duidelijk dat baggergronden sterk afwijkend zijn van de normale alluviale gronden en de processen en habitats verbonden met alluviale gronden niet kunnen evenaren. Er is momenteel nog geen referentiekader voor natuurbeheer bij verontreinigde gebieden. Veldwaarnemingen en resultaten van serre-experimenten tonen aan dat een hydrologisch regime dat op moerascreatie gericht is, een potentiële beheersoptie is die biobeschikbaarheid van metalen voor planten kan verminderen.

Grauwe Wilg

Discussie

Tot slot werden kennis, vragen en suggesties besproken. Onderstaande is een overzicht van enkele belangrijke aangehaalde punten en conclusies:

- * Natuurstreefbeelden op vergraven gronden, jonge terreinen en vervuilde gronden wijken sterk af van deze in andere gebieden. De voorkomende vegetatietypen zijn vaak rompgemeenschappen of paraclimaxvegetaties. Het voorbeeld van meidoornstruweel in de Oude Landen en rompgemeenschappen van het Glanshaver-verbond op Fort 7 werden aangehaald.
- * Bij de aanleg van stadsbossen en stadsrandbossen heeft aanplant vaak de voorkeur op spontane verbossing. De maatschappelijke en sociale rol van deze bossen is vaak veel belangrijker, en een snelle beeldvorming is hierbij noodzakelijk voor draagvlakontwikkeling
- * Bosontwikkeling op opgespoten gronden is zeer moeilijk. Door het hoog kleigehalte van deze gronden is er niet voldoende water beschikbaar voor boomgroei. De bomen verdrogen vaak terwijl ze met hun wortels in het water staan.
- * Door enkele deelnemers werd de vraag gesteld of het niet aangewezen is om bij verontreinigde gronden niets te doen om risico op verspreiding van vervuiling te vermijden. Een groot probleem wordt onder andere gevormd door maaibeheer op deze gronden. Met afvoer van het maaisel wordt ook een deel van de vervuiling afgevoerd.

Mieren (deel 1)

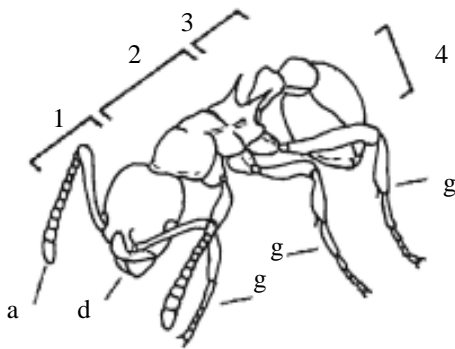
Herman Snoeck

Mieren hebben, zoals alle andere insecten, een uitwendig chitineskelet.

Figuur 1: algemene bouw van een mier

Lichaamsbouw van een werkster

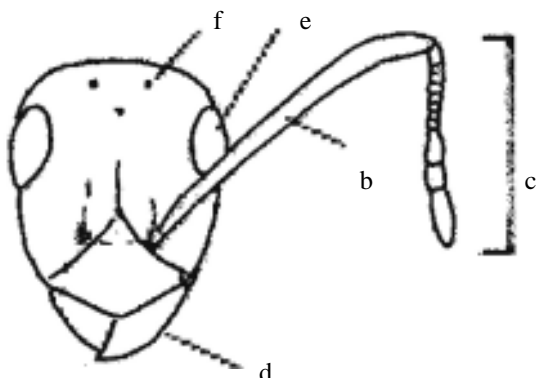

Figuur 2: delen van het lichaam

1 Kop (caput)

Twee geknikte sprieten of (a) **antennes**, bestaande uit een lang rechtopstaand ononderbroken deel, de (b) **schaft (scapus)**, en de gesegmenteerde (c) **antennezweep (flagellum)**. Het aantal geledingen van de antenne is meestal 11 bij de koninginnen en de werksters en 12 bij de mannetjes. De antennen van werksters en koninginnen zijn geknikt.

Vooraan de (d) **kaken (mandibulae)**, kauwende monddelen die al of niet getand zijn. Onder de kaken twee paar **tasters (palpi)**, de **kaaktasters (maxillaire palpen)** en de **liptasters (labiale palpen)**. De meeste soorten hebben opvallende

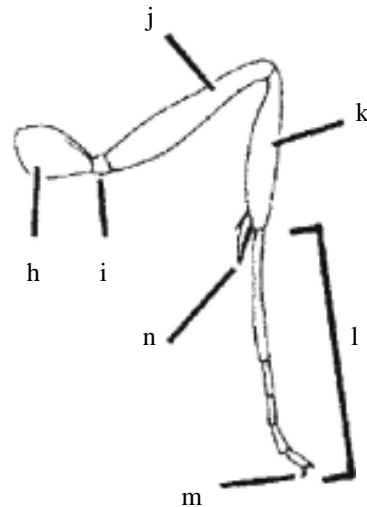

Figuur 3: delen van de kop

(e) **facetogen** en achter deze grotere facetogen nog drie (f) **puntogen (ocelli)**. Het uitzicht van deze onderdelen zijn belangrijke kenmerken bij het bepalen van het geslacht en de soort. Zo hebben de werksters van sommige soorten geen puntogen.

2 Borststuk (thorax)

Driedelig, op elk deel een paar (g) **poten**. Elke poot bestaat uit de (h) **heup (coxa)**, de (i) **dijring (trochanter)**, de (j) **dij (femur)**, de (k) **scheen (tibia)** en de (l) **voet (tarsus)**. De tarsus bestaat uit 5 segmenten, met een (m) **klaauwtje** aan het uiteinde.

Figuur 4: delen van de poot

Op de schenen van de voorpoten staat een **spoorkam**. Op de schenen van midden- en achterpoten staat aan het uiteinde een (n) **spoor**

Figuur 5: de spoor

(bij *Myrmica* een spoorkam). De spoor zou een functie hebben bij het ondersteboven lopen.

Het al of niet aanwezig zijn van haartjes op de zijkant van de tibia, het aantal haartjes, het aantal dijsporen en de vorm van de klauwtjes zijn belangrijke gegevens om te bepalen met welke mierensoort we te doen hebben.

3 Achterlijfssteel (pedicel)

Mieren onderscheiden zich van de overige vliesvleugeligen door de achterlijfssteel. Dit 'tussenstuk' wordt gevormd uit een of twee van het achterlijf afgesnoerde leden. Hierdoor krijgt het achterlijf een grotere beweeglijkheid ten opzichte van de rest van het lichaam.

4 Achterlijf (gaster)

In het achterlijf zit de 'krop' waarin vloeibaar voedsel verzameld wordt voor de andere dieren in het nest. Verder ook de gifklier, al of niet met angel.

Taxonomie

Klasse Hexapoda (Insecten)

Onderklasse Pterygota (Gevleugelde insecten)

Orde Hymenoptera (Vliesvleugeligen)

Vliesvleugelige insecten (bijen, wespen, mieren) hebben 4 vliezige vleugels. De achterste vleugels zijn aan de voorste vastgehaakt zodat de beide vleugels van een kant gelijktijdig op en neer bewegen. Bij de mieren hebben alleen maar koninginnen en mannetjes vleugels. De werksters zijn altijd ongevleugeld. Er zijn echter ook soorten met vleugelloze koninginnen en mannetjes.

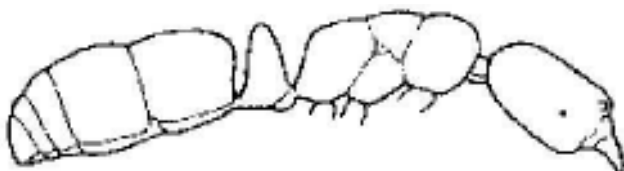
Onderorde Aculeata (Angeldragers)

Familie Formicidae (Mieren)

Alle levende en uitgestorven mierensoorten worden in deze ene familie ondergebracht. Het aantal levende soorten over de hele wereld wordt op 15 000 geschat, waarvan er zowat 10000 beschreven werden, verdeeld over 21 subfamilies.

De 56 Belgische mierensoorten die in de vrije natuur worden aangetroffen, behoren tot slechts 4 subfamilies.

Subfamilie Ponerinae (Oermieren): eendelige pedicel met een dikke rechtopstaande schub en een duidelijke insnoering van het gaster. Oermieren hebben een angel.

Figuur 6: pedicel van een oermier

Subfamilie Dolichoderinae (Geurmieren): eendelige pedicel met een knoop in de vorm van een schub die schuin naar voor gericht is en, van bovenaf gezien, overdekt wordt door het gaster.

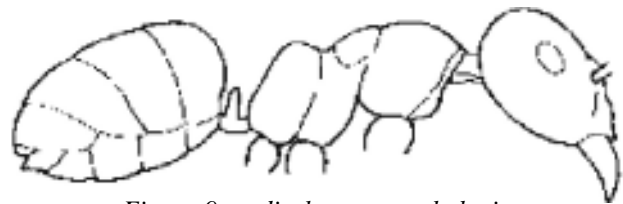
Figuur 7: pedicel van een geurmier

Subfamilie Myrmicinae (Knoopmieren): tweedelige pedicel. Bezitten een angel (met gifklier en gifblaas).

Figuur 8: pedicel van een knoopmier

Subfamilie Formicinae (Schubmieren): eendelige pedicel met rechtopstaande schub, geen angel. Ze bijten en spuiten dan met omhooggehouden achterlijf mierenzuur uit hun gifblaas naar buiten door een met afstaande haren omkranste opening aan het uiteinde van het gaster.

Figuur 9: pedicel van een schubmier

Knoopmieren en Schubmieren komen wereldwijd op elk continent voor: deze beide subfamilies omvatten ook de meeste mierensoorten.

Het mierenest

Europese mieren hebben hun nest hoofdzakelijk in de grond. Een mierenkolonie staat, wat het gemeenschapsleven bij de dieren betreft, zeker op de hoogste trap: er is arbeidsverdeling, communicatie en aanleg van voedselreserve.

Figuur 10: deze mier vervoert een microchip

Gedurende het grootste gedeelte van het jaar zijn er in een mierenest uitsluitend een of meerdere bevruchte koninginnen (bij sommige soorten zelfs in grote aantallen) met volledig ontwikkelde geslachtsorganen, werksters die kleiner zijn en verschrompelde geslachtsorganen bezitten en (slechts bij sommige soorten) ook soldaten met eveneens verschrompelde geslachtsorganen maar met zeer grote koppen en kaken. Ze zijn dus alle van het vrouwelijk geslacht, maar met een verschillend uiterlijk en verschillende taken (zie deel 2: 'Taakverdeling').

Verder zijn er in het nest ook nog maden en poppen. De poppen van veel soorten zitten in een cocon.

Figuur 11: deze mier vervoert een vruchtje van de paardebloem

In het volle seizoen heerst er tot 18 uur per dag een ongewone drukte. Al schijnen de individuen wanordelijk in alle richtingen te circuleren, toch heerst er zeker orde en er zijn structuren. Op elk moment rust een deel van de volwassen dieren terwijl het andere deel van de bevolking aan het werk is zodat aan alle behoeften van de hele kolonie ten volle voldaan wordt.

De mieren beschikken over een zenuwstelsel met goed ontwikkelde hersenen, over krachtige, soms tang- of priemvormige, bovenkaken, over een gifklier en over fijngevoelige zintuigen, vooral in de knievormig geknikte sprieten. In de voelsprieten zit het bijzonder goed ontwikkeld reukorgaan. Ze ruiken er de geuren mee van voedsel, nestgenoten of vijanden en zelfs de richting van hun kruispoor. Door aanraking met de sprieten kunnen ze elkaar mededelingen verstrekken (aanwezigheid van voedsel, gevaar, ...). Men spreekt zelfs van een mierentaal.

Er bestaat een hechte gemeenschapsband tussen de mieren van éénzelfde nest. Alle mieren in een mierenest zijn trouwens leden van eenzelfde familie: ze zijn alle nakomelingen van een enkele koningin. Mieren uit hetzelfde nest hebben dezelfde nestgeur en elk nest heeft een eigen typische geur. Als twee mieren elkaar tegenkomen, betasten ze elkaar even met de voelsprieten en vervolgen, als alles in orde bevonden is, ieder hun weg.

Figuur 12: mieren betasten elkaar

Mieren van dezelfde soort, maar uit verschillende nesten, ruiken anders. Komt een werkster in de buurt van een vreemd nest, dan zullen degenen die haar tegenkomen, meteen ruiken dat zij er niet thuishoort. Als je een Rode

Bosmier-werkster in een Rode Bosmieren-nest aan de andere kant van het bos nest zou zetten, zou zij ogenblikkelijk gedood worden. Soms worden vreemdelingen wel geaccepteerd, maar dan moeten ze eerst de gelegenheid gehad hebben de nestgeur aan te nemen.

In de buurt van het nest zijn soms mierenpaden te zien, vaste wegen waarop het een voortdurend gaan en komen van de werksters is. In een bos zag ik een dubbele mierenweg van 15 meter lang. Aan de rechterkant liepen grote en kleine werksters van de nestingang naar de stam van een hoge Grove Den en dan de stam omhoog. 10 cm verder was de terugweg: de werksters kwamen van de stam naar beneden en dan achter elkaar naar de nestingang. Daar werden ze gecontroleerd (= besnuffeld) door enkele 'wachters' voor ze naar binnen mochten.

Veel werksters sjouwen met voorwerpen of dode insecten die groter zijn dan zichzelf. Daarbij kunnen ze lasten opheffen die tot 5 maal zwaarder zijn dan hun eigen lichaamsgewicht en een buit verslepen die tot 25 maal zwaarder is. Ik zag eens een werkster die op haar eentje een pissebed naar het nest sleepte, struikelend over grasjes en steentjes, van hellinkjes vallend... maar nooit liet ze de buit los. Wat alleen niet kan opgeknapt worden, geschiedt door samenwerking: bij al te grote en te zware vrachten helpen nestgenoten elkaar.

Figuur 13: samenwerking

Al dat gedraaf en gesleep van mieren gebeurt volgens vaste regels en patronen. Als een werkster ergens een rijke buit heeft gevonden, zal zij graag naar die plaats terugkeren. Het is voor haar niet moeilijk om de weg terug te vinden, want zij legt altijd een reukspoor uit: onder het lopen raakt zij herhaaldelijk met het achterlijf de grond aan. Het zo uitgelegde spoor hoeft zij maar te volgen om bij het nest of bij de buit te komen. De reukstof verliest haar uitwerking wel snel: na 100 seconden op glad materiaal, wel langer op poreuze ondergrond, maar dan toch tot maximum 50 cm van het nest. Maar telkens de mieren lange dezelfde weg weerkomen wordt het reukspoor versterkt. Anderzijds is het zo dat het pad naar een uitgeputte voedselbron, vermits er geen enkele reukindicatie meer aangebracht wordt, niet meer aantrekkelijk is en ook niet meer gebruikt wordt.

Door regeling van de concentratie zit er een nuanciering in de reukinformatie: een gering gehalte werkt als aanlok-middel, een hoge kwantiteit als alarmsignaal tot algemene opwinding en vlucht, een lang nawerkende hoeveelheid, als een blijvende bede om hulp vanwege een mier in gevaar.

Cursus Natuurgids in Fort 7 te Wilrijk in 2005!

De cursus Natuurgids vormt sedert 1966 de ruggengraat van de werking van het Centrum voor Natuur- en Milieu-educatie. Bijna 7000 cursisten ontvingen intussen het natuurgidsdiploma. Ook u krijgt nu de kans om deze cursus te volgen.

Samen met Natuurpunt Zuidrand Antwerpen organiseert het CVN van februari 2005 tot en met december 2005 de cursus Natuurgids in Wilrijk. De cursus omvat dertig bijeenkomsten, waarvan de helft natuurexcursies, gespreid over één jaar. **Alle lessen en excursies gaan door op zaterdagvoormiddag van 9u30 tot 12u30.** De theorielessen vinden plaats in Fort 7 te Wilrijk, voor de excursies worden de juiste afspraakplaatsen in het begin van de cursus meegedeeld. Na deze cursus heeft u een ruime basiskennis van natuur en

van de natuurgebieden in het Antwerpse. Wie de stage-opdracht met succes uitvoert, kan zich nadien 'natuurgids' noemen.

Voor meer informatie kan u terecht op het CVN-secretariaat (03/226 02 91) of bij Peggy Beers (Natuurpunt Zuidrand Antwerpen, 0485/52 81 25). **Inschrijven kan door het overschrijven van 165 euro op het rekeningnummer 404-3076041-29 (CVN)** met vermelding van naam en adres en de vermelding 'Natuurgids Wilrijk'. Wie met opleidingscheques wenst te betalen, neemt contact op met het CVN-secretariaat (03/226 02 91).

Hieronder het voorlopige detailprogramma. De data liggen vast, mogelijk kunnen enkele theorielessen onderling nog van plaats wisselen naar gelang de beschikbaarheid van de docenten.

Datum	Thema of excursiegebied
Za 19 februari	Inleiding: voorstelling van de cursus
Za 26 februari	Winterexcursie Fort 7
Za 5 maart	Planten
Za 12 maart	Fysisch milieu
Za 19 maart	Dieren
Za 26 maart	Molenbeekvallei
Za 16 april	Veldtechnieken vogels
Za 23 april	Veldtechnieken planten
Za 30 april	Zoerselbos
Za 7 mei	Methodiek I
Za 14 mei	Lente
Za 21 mei	Ecologie
Za 28 mei	Landschapsecologie
Za 4 juni	Verdronken Land Van Saefthinge: Dagexcursie
11 juni	Methodiek II
18 juni	Veldtechnieken ongewervelden
Za 25 juni	Methodiek III

Datum	Thema of excursiegebied
3 september	Heide Kalmthout
10 september	Landschappen I
17 september	Veldtechnieken ongewervelden: Wateronderzoek
24 september	Hobokense Polder
1 oktober	Landschappen II
8 oktober	Herfstexcursie Fort 7 met extra aandacht voor gallen
15 oktober	Paddestoelen in het Schoonselhof
22 oktober	Landschapslezen en kaartlezen
29 oktober	Kleiputten Terhagen
12 november	Beleid I
19 november	Evolutie, uitstap naar KBIN
26 november	Beleid II
3 december	Slot en evaluatie van de cursus

Later te bepalen datum: Evaluatie van de cursisten

Watervogeltellingen

Peggy Beers

Elke winter worden er over gans Vlaanderen watervogeltellingen uitgevoerd tijdens de periode oktober tot en met maart. Tijdens de winter 2003-2004 werden de tellingen gedaan op Fort 7, Fort 8 en het Schoonselhof. Wegens plaatsgebrek is er reeds een tekstje in de vorige rAntGroen geplaatst (pag 15) maar de tabel met gegevens niet. Uw geduld wordt beloond...

Blauwe Reiger	1	2	1	2	2	3
Wilde Eend	18	16	61	42	18	20
Krakeend	0	0	0	0	2	0
Meerkoet	0		2	2	2	2
Waterhoen	9	10	12	8	4	4

Fort 7	18 okt	15 nov	13 dec	17 jan	14 feb	13 mrt
Fuut	2	3	0	3	2	4
Aalscholver	1	0	0	0	0	1
Blauwe Reiger	0	1	3	1	1	1
Wilde Eend	40	20	26	24	20	14
Krakeend	0	6	0	7	2	2
Meerkoet	0	4	0	4	1	4
Waterhoen	2	3	16	10	2	4

Fort 8	19 okt	16 nov	14 dec	18/jan	15 feb	14 mrt
Fuut	6	6	0	2	2	2
Aalscholver	0	0	0	0	0	0

Schoonselhof 19 okt 16 nov 14 dec 17 jan 14 feb 13 mrt

Blauwe Reiger	3	1	0	2	0	4
Meerkoet	10	6	12	12	16	10
Waterhoen	22	14	21	22	14	12
Boerengans	7	6	6	6	6	5
Nijlgans	0	0	0	2	2	1
Canadese Gans	0	0	0	0	2	2
Indische Gans	0	1	1	1	1	0
Wilde Eend	12	24	32	44	28	34
Soepeend	3	1	2	2	2	0
Mandarijneend	0	1	2	2	0	0
Kokmeeuw	29	70	25	70	25	15

Deze handelaars ondersteunen de Hobokense Polder

Het natuurgebied de Hobokense Polder is reeds jarenlang een flink bezocht gebied met een hoge maatschappelijke en ecologische waarde. Mede dank zij de onderhouds- en beheerswerken van enthousiaste Whoppers is het dan ook een pareltje geworden in de Antwerpse zuidrand. Maar een natuurgebied beheren kost geld. Vandaar dat we vanaf oktober 2004 de handelaars in onze regio de kans geven ons te sponsoren met als tegenprestatie 4 x een vermelding in ons ledenblad. Met het verkregen geldbedrag trachten we in

de Hobokense Polder een deel van **de wandelpaden toegankelijk te maken voor rolstoelgebruikers** en hen eveneens de mogelijkheid te bieden om vogels te observeren vanuit **een aangepaste kijkhut**.

Ons zeer gewaardeerd lid André Driesen van Hoboken bezocht onderstaande handelszaken en wist hen te motiveren om een geldelijke ondersteuning te verlenen. Bedankt, André, voor je inzet en proficiat!

Met onze hartelijke dank voor de financiële bijdrage

- **Fietswinkel Hobobikes bvba**, Kapelstraat 137 2660 Hoboken Tel. 03/827 58 47
- **Slagerij Thijs-Buijs**, Steynstraat 317 2660 Hoboken Tel. 03/830 34 23
- **Uurwerken-juwelen-optiek De Mey**, Kioskplaats 81-83 2660 Hoboken Tel. 03/830 21 12
- **Tuinaanleg Huylebroeck**, Jules Pauwelstraat 50/52 2660 Hoboken Tel. 03/830 44 90
- **Slagerij Goeminne**, Kapelstraat 185 2660 Hoboken Tel. 03/827 58 22
- **Gereedschappen Draaiboom Van den Bosch**, Antwerpsesteenweg 156-160 2660 Hoboken Tel. 03/828 57 04
- **Noten en droge vruchten Nuts Bvba.**, Lage weg 44 2660 Hoboken Tel. 03/829 04 96
- **Instituut "De Lelie" schoonheidsverzorging Vercauteren Anita**, Lelieplaats 39 2660 Hoboken Tel. 03/827 47 16
- **Firma Procap, Plastieken dopjes**, Schroeilaan 15 2660 Hoboken
- **Bakkerij-ijssalon-koffiehuis Kiosk**, Kioskplaats 85-87 2660 Hoboken Tel. 03/827 87 51
- **Taverne De Schorre**, Graspolderlaan 32 2660 Hoboken Tel. 03/828 49 96
- **N.V. Van den Heede, onderhoudswerken aan schoorstenen**, Reepstraat 98 9170 Sint-Gillis-Waas Tel. 03/777 61 89
- **BVBA Javebo**, J. Stormstraat 29 2660 Hoboken Tel. 03/827 46 05
- **Schrijnwerkerij De Nayer**, Hertog Van Brabantlei 47 2660 Hoboken Tel. 03/828 53 28
- **Meubelmakerij De Nayer**, Hertog Van Brabantlei 47 2660 Hoboken Tel. 03/828 53 28
- **Drukkerij Frank Rypens**, P. V. D. Eedenstraat 45 2660 Hoboken Tel. 03/827 84 14
- **Bacob-Dexia Bank**, Kioskplaats 62 2660 Hoboken
- **Verzekeringen en Beleggingen Alert N.V.**, Kioskplaats 60 2660 Hoboken Tel. 03/827 31 50

Internationale watervogeltellingen

De winterse watervogeltellingen op de plassen van de **Hobokense Polder en langs de Schelde** zijn volop bezig.

Deze tellingen worden georganiseerd over gans Europa. Ben je geïnteresseerd om ons te vergezellen op onze teltochten geef dan een seintje aan Danny Jonckheere, 03/828 64 03. De getelde soorten omvatten duikers, futen, reigers, aalscholvers, zwanen, ganzen, eenden, meerkoeten en steltlopers. Ook al is je kennis niet zo groot, je bent altijd welkom.

Er wordt nog geteld op volgende datums:

Tijdens het weekend van 15 en 16 januari, 12 en 13 februari en 12 en 13 maart. Telkens wordt er op 1 dag geteld, dus niet het volledig weekend.

Duikende Kuifeend op hrt Broekskot
Foto: Wim Mertens

Te koop:

Rubber laarzen, merk AIGLE

Maat: 45

Nooit gedragen, wegens te klein gekocht

Prijs: 40,00 euro

Inlichtingen: André De Mul tel. 03/828 70 32

Statutaire vergadering VZW Werkgroep Hobokense Polder en Lokale Algemene Vergadering KHOP Woensdag 16 februari 2005

Al onze sympathisanten en effectieve leden zijn uitgenodigd om aanwezig te zijn op de jaarlijkse Statutaire Vergadering van de Werkgroep Hobokense Polder en kern van Natuurpunt Zuidrand Antwerpen. Deze zal door gaan op **woensdag 16 februari om 19.30u in zaal 'Moretus', Berkenrodelei 32-36 te Hoboken.**

Agenda 2005

- * Werkings- en financiële verslagen van 2004
- * Begroting en planning voor 2005
- * Statutaire benoemingen
- * Varia
- * Rondvraag

Paddenvrienden en -vriendinnen gevraagd

Doe mee aan de paddenoverzetactie in de Hobokense Polder!

Kleine Watersalamander

Al elf jaar lang wordt er een **paddenoverzetactie** georganiseerd in de omgeving van de Hobokense Polder.

Februari - maart is voor de padden, kikkers en salamanders de ideale periode om de liefde te bedrijven. Ze trekken dan massaal naar hun voortplantingspoel. In Hoboken dienen ze hiervoor de vrij drukke Scheldelei over te steken. Dat doen ze dan ook: traag, maar roekeloos beginnen ze aan hun overtocht, zich van geen kwaad bewust. En het uur dat ze hiervoor kiezen is de vallende duisternis: het moment dat er veel autoverkeer is in de omgeving.

Binnenkort is het weer zover ! We hebben jullie hulp dan ook heel hard nodig om onze padden en kikkers weer veilig de straat te doen oversteken. En ja, deze diertjes verkiezen vooral vochtig weer en redelijk zachte temperaturen.

Wie daadwerkelijk een handje wil toesteken bij de paddenoverzet, kan zich melden bij
Jeannine Nielandt: 03/887 85 65

Een mooie brochure met interessante informatie over de paddentrek geven we u als medewerker graag cadeau.

Natuurbeheer in de Hobokense Polder

In het najaar en de winter kan de natuur wel een handje hulp (en ook heel veel handen) gebruiken.

Kom eens naar een beheersdag op één van volgende dagen:

Zondag 9 januari 2005 van 10 u tot 16.30 u

Zaterdag 12 februari van 10 u tot 16.30u

Zondag 13 maart van 10 u tot 16.30u

Ook halve daghulp is welkom!

Voor plaats van afspraak, bel even naar Danny Jonckheere, 03/828 64 03 of Wim Mertens, 03/216 93 62

Vogelwaarnemingen in de Hobokense Polder

Soort	Datum	Max. aantal en datum	Plaats	Waarnemers
Lepelaar	23/08-26/9	22 23 aug	Broekskot	DJ, AVL, GVDV, ADS
IJsvogel	23/08-17/11	2	Broekskot	DJ, AVL, GVDV, ADS, GV en AD
Canadese Gans	23/08-13/11	106 23 aug	Broekskot	DJ, AVL en GV
Grote Zilverreiger	12/09-1/11	7 12 okt	Broekskot	DJ, AVL, GVDV, ADS, AD en WM
Witgatje	23/08-7/11	8 9 sep	Broekskot	DJ, AVL, GVDV, ADS, AD
Krakeend	26/8-4/10	58 11 sep	Broekskot	DJ, AVL, GVDV
Wilde Eend	9/9-13/11	44 13 nov	Schelde	DJ, AVL, GV
Aalscholver	23/08-14/10	9 31 aug	Broekskot	DJ, AVL, GVDV en GV
Wintertaling	26/08-13/11	79 13 nov	Schelde	DJ, AVL, GVDV, ADS en GV
Watersnip	21/9-7/11	18 10 okt	Broekskot	DJ, AVL en ADS
Groenling	2/10	20 2 okt	Overv.	AVL
Slobeend	4/10	2 4 okt	Broekskot	DJ, GVDV
Nijlgans	10/10-12/10	1 10 okt	Broekskot	DJ, AVL
Dodaars	12/10-14/10	1	Broekskot	DJ
Bergeend	14/10-13/11	9 13 nov	Schelde	DJ, AVL en GV
Groenpootruiter	14/10	1	Broekskot	AVL
Kramsvogel	17/10	8	Overv.	DJ
Buizerd	24/10	1	Overv.	DJ, ADS
Ekster	1/11	35	Broekskot	DJ, ADS
Waterral	7/11	1	Broekskot	DJ
Kievit	13/11	188	Schelde	DJ, AVL en GV

Waarnemers:

DJ: Danny Jonckheere, ADS: Ann De Smedt, AVL: Andre Van Langenhove, AD: Andre Driesen, GVDV: Gilbert van de Velde, GV: Guido Vermeiren, WM: Wim Mertens

Dieren in onze omgeving: periode 16 aug. - 15 nov.

Stuur uw waarnemingen, gedaan tussen 16 november 2004 en 15 februari 2005, naar Johan Baetens (zie colofon). Minimaal dient u te melden: datum, soort, aantal, plaats en waarnemer(s). Eventueel breidt u deze info uit met sekse, adult of juveniel of andere bijzonderheden zoals zitplaats of vluchtrichting.

Antwerpen

Kennedytunnel:

Torenvalk: 1 (K.M. 11/10, 14/10)
 Staartmees: > 10 (K.M. 11/10, 14/10)
 Koperwiek: trek (K.M. 11/10)
 Aalscholver: trek (K.M. 14/10)
 Canadese Gans: 18 trek N
 (K.M. 14/10)

Jeugdherberg:

Blauwe Reiger: 1 (K.M. 4/10)
 Grote Gele Kwikstaart: 1
 (K.M. 7/10)

Beukenlaan:

Buizerd: 1 (K.M. 13/10)

RUCA:

Grote Gele Kwikstaart: 1
 (K.M. 8/10)
 Buizerd: 1 (K.M. 25/10)

Wilrijk

UIA:

Grote Gele Kwikstaart: 1 (K.M. 5/10)
 Torenvalk: 1 (K.M. 5/10)
 IJsvogel: 1 (K.M. 8/10)

Goudhaantje

Groene Specht: 1 (K.M. 8/10)
 Vink: > 1000 trek (K.M. 26/10)
 Canadese Gans: 1 (K.M. 26/10)
 Blauwe Reiger: 1 (K.M. 26/10)
 Staartmees (K.M. 26/10)

Kruispunt J. De Voslaan, Populierenlaan:

Staatmees: 15 (L.D.N. 30/10)
 Goudhaantje: 1 (L.D.N. 30/10)
 Koolmees: enkele (L.D.N. 30/10)
 Pimpelmees: enkele (L.D.N. 30/10)

Fort 7:

Wintertaling: 4 (L.D.N. 17/10) -
 Waterhoenpad

Hove

Spreeuwenlaan:

Ooievaar: ca. 30 - vliegend van N naar Z
 (H.G. 16/08)

Waarnemers:

Koen Maes (K.M.), Harry Goossens (H.G.),
 Lucy De Nave (L.D.N.)

Achtste ontmoetingsdag Antwerpse Koepel voor Natuurstudie Zaterdag 12 februari 2005

ANKONA, de ANTwerpse KOepel voor NATuurstudie organiseert in 2005 voor de achtste maal haar jaarlijkse ontmoetingsdag. Op deze dag kan men contacten leggen en meer te weten komen over de lopende natuurstudieprojecten in de provincie Antwerpen. Iedere geïnteresseerde is van harte welkom op **zaterdag 12 februari 2005** in het provinciehuis, Koningin Elisabethlei 22 te 2018 Antwerpen vanaf 9u30.

De **voormiddag** start met het openingswoord en een reeks korte oproepen, waarna de voordrachten starten van volgende themagroepen: beheer, amfibieën en reptielen, zoogdieren, paleontologie en sterrenkunde.

Beheer

Thema: (Verantwoord) doelstellingen vastleggen in een natuurbeheerplan. Kan het systeem van natuurdoeltypen hier inspiratie bieden?

- * Ervaringen met het gebruik van natuurdoeltypen in Nederland (Dick Bal, Expertisecentrum Ministerie Natuur, Landbouw en Voedselkwaliteit)
- * Opmaak en gebruik van natuurdoeltypen in Vlaanderen (Jan Wouters, Instituut voor Natuurbehoud)
- * Discussie

Adder

Amfibieën en reptielen

- * De adder in de provincie Antwerpen (Rudy Willockx)
- * Determinatiewerk amfibieën en reptielen (Rudy Willockx)

Zoogdieren

Paleontologie

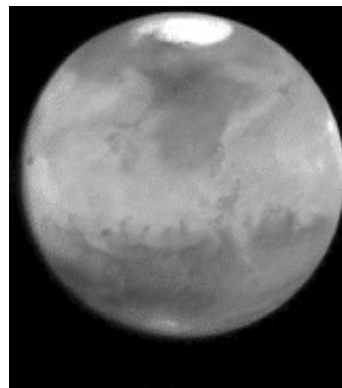
- * Fossilisatieprocessen (Joris Geys)

- * Holocene paleo-ecologie van het stroomgebied van de Mark (Louis Beyens)

Sterrenkunde

- * De planeet Mars (Werner Poets)

In de **namiddag** staan langere voordrachten op het programma. Momenteel is nog niet het volledige programma bekend, maar u kunt alvast boeiende voordrachten over verscheidene onderwerpen verwachten!

Geert de Blust komt spreken over de Kalmthoutse heide. Nico Verwimp doet een woordje uitleg over het natuurbeleid in Vlaanderen. Een voordracht over de Roodborsttapuit staat ook op het programma.

Gedurende de ganse dag zijn info- en boekenstands van diverse natuurverenigingen te bezoeken. **De deelname aan deze studiedag is gratis maar inschrijven is noodzakelijk.** Voor meer informatie en inschrijving kan u terecht bij Peggy Beers (03 259 12 88 of natuur@pih.provant.be).

Het volledige programma is vanaf december te bekijken op www.ankona.be.

Belgische Vogeldag: 8 januari 2005

Op deze 4e editie worden er interessante lezingen gebracht over herkenning, verspreiding en kijken naar vogels. Deze onderwerpen worden gebracht door een internationale selectie vogelexperts. De studiedag vindt plaats op de Middelheimcampus van de UA (Floralienlaan te Wilrijk).

Tijdens de hele dag zijn er stands met boeken, optiek, tijdschriften te bekijken.

Programma:

- 10u10: Birdwatching before birding (Ian Wallace)
- 11u30: Mystery bird competition (Peter Adriaens en Miguel Demeulemeester)
- 14u30: Beguiled by birds (Ian Wallace)
- 15u45: Vogels in Siberië (Chris Schenk)
- 16u50: Jaaroverzicht zeldzame vogels 2004 (Gerald Driessens)

't rAntGroentje !

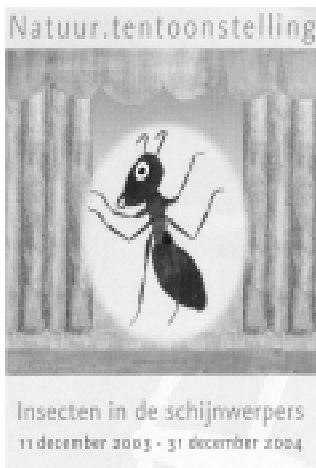
Kinder- en jongeren "natuurpunt"hoek !

Januari 2005

Hoi natuurvriendje,

Zaterdag 4 december 2004 bezochten we de insectententoonstelling in het Natuurpunthuis te Turnhout en maakten we een wandeling in De Liereman te Oud-Turnhout.

Welk insect wordt dit?
Foto: Gerda Leys

Wat staat er in het voorjaar in onze kinderagenda?

Heb jij al eens van dichtbij een vleermuis gezien? Ben je ook bang dat ze in je haren verstrikt zullen raken? Weet je hoe ze in het donker de muggen kunnen vangen? Wie zorgt er voor hun kindjes?

Op al deze vragen en nog veel meer zoeken we een antwoord op onze

**"Speciale vleermuisdag
voor kinderen"**
Zondag 6 februari 2005

We gaan samen ook nog iets knutselen, zodat het een gezellige middag wordt.

Wil je graag meedoen? **Bel dan even** naar Nancy,
GSM: 0485/85 13 64

En kom die middag gewapend met stevige schoenen, een jas die vuil mag worden, een zaklamp, een vieruurtje en 1 euro naar ons lokaal De IJsvogel, Legerstraat 40 te Wilrijk waar we om 13.30 uur samenkomen en om 16.30 uur afsluiten.

Verslagen van de periode 16 november 2004 tot en met 15 februari 2005 te verzenden naar André De Mul, Lucas Henninckstraat 41 2610 Wilrijk of per email: demul.andre@belgacom.net

Bus- en boottocht Schouwen ... op zoek naar steltlopers!

(i.s.m. afdeling Rupelstreek), d.d. zo. 29/08/2004

Gids: Luc Van Schoor
 Leiding: Rudy Vansevenant
 Aantal deelnemers: 49
 Verslag: VM: Sonja Van Kerckhove
 NM: Tuur Wuyts

Voormiddag:

7.45u op de Bist. Het is reeds 15°C en onze dag belooft veelbelovend te worden: het regent niet en het is windstil, het zonnetje zal straks vast haar stralen laten zien. De bus komt toe met onze reisgenoten van de Rupelstreek; de gezichten glunderen al. Luc geeft ons onderweg wat uitleg over steltlopers, het hoofddoel van deze trip. Duizenden steltlopers komen elk jaar in de Oosterschelde pleisteren. Hun foerageergedrag wordt bepaald door het getij (ze voeden zich dus 2 x per dag). De bus rijdt over de stormvloedkering voorbij "Waterland Neeltje Jans", vanwaar we de Roggeplaat zien, de grootste slikplaat op de Oosterschelde.

Foto: Luk Smets

Om 9.30u komen we aan in Burgsluis. Daar ruilen we de bus om voor het schip, de "Breeveertien". Luc kondigt ons leukweg aan dat onze boot aan een van zijn laatste tochten begint ... heeft iedereen wel een levensverzekering aangeaan ???

Onze vaart wordt, zoals we hoopten, vergezeld van een zacht zonnetje dat de frisse bries draaglijk maakt. Op de Roggeplaat ontdekken we tot onze grote vreugde 24 Zeehonden, waarvan 2 Grijsje. Eén voor één hangen we boven de telescoop om deze dieren beter te kunnen bewonderen. Verder worden nog waargenomen : Kanoeten, Kleine Strandlopers, Steenlopers, Zilverplevieren, Lepelaars, Rosse Grutto's in zomerkleed, Aalscholvers, Tureluurs, Slechtvalken, Kempfanen en 2 Rotganzen.

Tussendoor krijgen wij van Chris Snijers ook nog een verzameling schedels en bekken te bewonderen. Hij geeft ons een zeer interessante uiteenzetting over de materie. In het bijzonder te onthouden is dat de lengte en de vorm van de snavels aangepast zijn aan de manier van voedsel-

opname van de vogels. Dat was tof Chris !

We varen nu voorbij de "Schelpenbult" (eiland gevormd door schelpen) dat eveneens deel uitmaakt van de Roggeplaat, en onze enthousiasme kan niet op als iemand plotse-ling de kreet laat: "kijk, Bruinvissen" ! Warempel, 3 Bruinvissen, waarvan een moeder met haar jong, spelen voor en naast ons in het water ! Deze voormiddag kan niet meer stuk! Verschillende Natuurpunters kunnen het niet laten om vlijtig foto's te maken van al het moois dat ze die ochtend te zien krijgen. Enkele van deze foto's zijn trouwens te bewonderen op de website van Natuurpunt Zuidrand Antwerpen. Inmiddels verorberen wij gezellig onze picknick in de schuiskantine. Enkelen nemen liever het zekere voor het onzekere en eten hun knapzak op het dek (... men weet maar nooit, men zou zo eens iets kunnen missen ...).

De boot schuift langs de Plompetoren in Koudekerke. Over deze toren bestaat een mooie legende die Ria Thys ons bij gelegenheid misschien wel wil vertellen ... Het is een boot vol gezellige en enthousiaste mensen die 's middags het schip verlaten.

Namiddag:

Toen we van de boot stapten, stond Ted Sluijter, onze gids voor de namiddag, ons reeds op te wachten. De bus reed ons naar de Schelphoek, een gebied net voorbij de Plompe Toren. Centraal ligt er een grote plas met een eiland. Het geheel staat in verbinding met de Oosterschelde. Op de strandjes en langs de oever: Groenpootruiter (30-tal), Bontbekplevier, Strandplevier, een groepje Zilverplevieren in zomerkleed en een groep Rosse Grutto's. Eén Buizerd vliegt over. Volgens Ted waren er 15 broedparen op Schouwen. Verder 3 Wulpen, enkele Grote Sterns, 3 Eidereenden en aan de achterzijde van het eiland zaten 22 Kleine Zilverreigers op een kluitje. Hier en daar op de wandeldijk groeit de Knikkende Distel, een kalkminnende plant. Volgende bestemming: de Prunjepolder. Een uitgestrekt voormalig landbouwgebied gelegen op zo'n 2 m beneden N. A. P. Dit is thans het kerngebied van het nog niet geheel voltooid Plan Tureluur, een ambitieus natuurinrichtingsproject. Eindelijk zien we hier een Bruine Kiekendief overvliegen. Onze aandacht wordt getrokken op de honderden Boeren-, Huis- en Gierzwaluwen die hier verzamelen alvorens te vertrekken

Foto: Raymond De Smet

naar Afrika. Plots komen een 100-tal Brandganzen overvliegen. Overzomeraars of plaatselijke broedvogels? In de verte op een akker tellen we een 100-tal Goudplevieren nog in zomerkleed. Even verder op een mini-camping boerderij kunnen we tot vlak bij een interessant gedeelte komen. We observeren Zwarte Ruiters, reeds in winterkleed en 2 Lepelaars. In de omgeving van het Moriaanshoofd zitten honderden Zilverplevieren, de meeste nog in zomerkleed. Tenslotte steken we de grote baan over en bezoeken we de nieuwe plassen tegenover de Weversinlage. Resultaat: zeer veel Bontbekplevieren, 2 Watersnippen en bewonderen we het keren en draaien van een wolk Rosse Grutto's. Ons dagje Schouwen-Duiveland zit er weer op. Luc en Rudy, 't was weer de moeite en kou lijden was er nu nog niet bij. In naam van afdeling Rupelstreek en Zuidrand Antwerpen hartelijk dank!

Bustocht naar de Hoge Venen: Bergerven en Venen van Malchamps, d.d. za. 04/09/2004

Gids en leiding:	Hugo Waterschoot
Aantal deelnemers:	10
Verslag:	Rina Vredenburg

Met tien deelnemers, gids inbegrepen, verdeeld over twee auto's, reden we in de vroege morgen bij stralend zomerweer naar het dorpje Küchelscheidt, nabij Elsenborn. Het Bergerven is een typisch hangven, d. w. z. gevoed door de afwatering van hoger gelegen veengrond en door regenwater. Aangeplante sparrenbossen beheersen hier het landschap. Door de grote hoeveelheid water die deze bomen opzuigen, drogen de oorspronkelijke veenlagen uit. Tijdens deze wandeling zochten we vooral naar enkele relictplanten uit de laatste ijstijdperiode. In een berm vonden we de uiterst zeldzame Stippelvaren, die op het eerste gezicht met de Mannetjesvaren verward kan worden, maar zich daarvan onderscheidt door een gelige stengel, en vooral door de plaatsing van de sporen tegen de bladrand. De Zevenster konden we niet vinden, wel de zeldzame Bospaardestaart, waarvan de onvruchtbare stengels herkenbaar zijn aan de dunne, vertakte zijtakken. In een brede grasberm zagen we ragfijne, liggende weefsels van Hangmatspinnen, heel anders van structuur dan de wielvormige spinnenwebben van andere soorten. Op deze boswandeling kregen we ook enkele vogels te zien of te horen: Goudhaantje, Vuurgoudhaantje, Goudvink, Roodstaart en Zwarte Mees. Net toen we ons bogen over een exemplaar van het Oranje Havikskruid, nog zo een zeldzame relictplant die thuishoort in een kouder klimaat, werden we even opgeschrikt en in de berm geduwd door een voorbijrijdende kar met paard. In een beukenbos op een heuveltje gebruikten we onze picknick, zittend op afgezaagde boomstammen. Het bijzondere aan dit beukenbos is, dat het niet werd aangeplant, maar spontaan ontstond. Beuken konden overleven in een kouder klimaat, omdat zij niet werden verdrongen en overwoekerd door andere soorten. Nog zo een zeldzaamheid, die we onderweg ontdekten, was de Jeneverbes die bijna nergens anders meer voorkomt.

De namiddagwandeling liet ons kennismaken met een heel ander landschap en een ander soort venen. De Fagnes de Malchamp zijn "pingovenen", ontstaan uit reusachtige, lensvormige ijsformaties uit de ijstijd. Een pad van planken

leidt de wandelaars veilig door en rondom het vochtige gebied. Hier konden we volop genieten van de typische hoogveenflora: Veenpluis, Eenjarig Wollegras, Witte Snavelbies, Beenbreek, Rijsbes, Beredruif, Rondbladige Zonedauw en, hoogtepunt: Lavendelheide. Het veen is een grote open vlakte, met hier en daar een paar vliegdenntjes, lage struiken en af en toe een kale dode boom. Die hielden we voortdurend in het oog. In de toppen ontdekten we een Klapekster en een stuk of drie Tapuiten. Intussen vloog er een Zwarte Specht over. De roofvogel die we zagen werd niet met zeker geïdentificeerd: volgens sommigen mogelijk een Wespendif. Voor het overige hing de hemel vol kleurige parachutespringers. Het laatste deel van de rondwandeling verliep door een smal bospaadje tussen struikgewas, en min of meer evenwijdig met een drukke autoweg. Zo bereikten we stilaan de parking, en meteen het einde van een schitterende en vooral leerrijke tocht.

Dagtocht naar de Maatjes en De Oude Buyssche Heide, d.d. zo. 19/09/2004

Gids:	Luc Van Schoor
Leiding:	Wim Roelant
Aantal deelnemers:	18
Verslag:	VM: Tuur Wuyts NM: Veerle De Saedeleer

Voormiddag:

Voor de "anciens" was het al een tijdje geleden dat we deze gebieden nog "gedaan" hadden en voor de anderen was het een eerste kennismaking en nog wel met schitterend, zonnig weer! Goed geluimd togen we dus op pad. Boven de weiden vlogen of wiekelden twee Torenvalken. De Boerenzwaluwen waren reeds duidelijk op trek en scheerden onophoudelijk heen en weer. In de struiken Kool- en Pimpelmees. Twee groepen Aalscholwers, respectievelijk 14

Foto: Veerle De Saedeleer

en 22 stuks haastten zich westwaarts. Nu en dan liet de Tjiftjaf zich horen. We stapten naast de Berkenloop, een gekanaliseerde diepe beek die buiten de landbouwgronden ook (ongewild?) De Maatjes ontwatert. Men tracht dit te compenseren door het inlaten van water. Ook Paapjes en Tapuiten waren aan hun trek begonnen en we konden ze dan ook her en der in het moeras en op weideprikkeldraad waarnemen met de verrekijker en met de telescopen van Wim en Catherine. Boven het reservaat vlogen 2 Watersnippen en een aantal Wintertalingen. Iets verder op

weideafsluitingen Kneuen en Roodborsttapuiten. We genoten van de rust, het wolkenspel en het weidse uitzicht als dit tenminste niet belemmerd werd door maisakkers. Nu en dan een Buizerd in de lucht maar ook even een Sperwer en dan wees Wim ons op een rondvliegende Havik die gevolgd werd door een Kraai! De kopgroep zag nog 4 Ringmussen. Behalve naar vogels keken we ook naar Wilde Bertram, Adderwortel, Bont Zandoogje en één Atalanta. Nu zonder dralen naar het terras van de dorpsheberg van Nieuwmoer. Mijn taak zat erop!

Namiddag:

Na onze wandeling in de "de Maatjes" en de lunch vertrekken we met de auto naar Zundert. Ter hoogte van het pannehûske begint onze wandeling naar de statige eiken ingangslaan van landgoed en kasteel Wallsteyn, een "klein maar gezellig optrekje" omringd door eikenbos aan de oostrand van de "Oude Buysse Heide". Beide domeinen zijn via een legaat aan Natuurmonumenten toegekomen en tellen gezamenlijk een 250 ha. De herinnering aan de vroegere eigenares van de Heide, Henriette Roland Horst, wordt in ere gehouden door haar gedichten die we terugvinden op het pad 'Henriettes wandeling'. In de 17e eeuw werd de hier gewonnen turf via de turfvaart naar Breda gebracht. Nu bestaat het gebied uit park, heide, landbouwgrond en een gedeelte niet ontveend veen (de 80 bunders). Van het mooie nazomerweertje profiteren wij niet alleen, maar ook de vogels. Een Boomklever en Boomkruiper weerklinken bij de ingang van het kasteel. Een Buizerd laat van zich horen en de Boerenzwaluwen maken hun vluchten. Ook vlinders, Bonte Zandoogjes, zijn van de partij. In het gemengde bos horen we Goudhaantjes, Kuifmezen en Staartmezen. Op de heide klinken de Tjiftjaf, Staartmezen, Zwartkop en de Boomklever. Daar vinden we tevens uitgebloeide Dopheide, gewone heide en Pijpenstrootje, ook wel "kwajongens" genoemd, wat prompt door één van dezen gedemonstreerd wordt. Ook Ronde Zonnedauw en het zeldzame Witte Snavelbies komen we tegen, naast talrijke paddestoelen (Kastanje- of Berkenboleten, Russula, Aardappelbovist, zelfs een halve heksenkring van boleten). In het bos op weg naar het zogenaamde 'theekoepeltje' zitten er ovale gaten in gezonde Beuken, waar slierten plastic uithangen. Deze vroegere nesten van Zwarte Spechten zijn tweedehands door Kauwen 'heringericht'. Aan de bosrand komen we een (heksen?)vrouw tegen met een rieten mandje gevuld met ...versgeplukte paddestoelen. Jos waarschuwt haar voor de boswachter en de eetbaarheid van de paddestoelen. Of het geholpen heeft? Pluis hiervoor de krant van 20 september na... Om te bekomen van dit sprookjesavontuur smaakt voor sommigen al een wild appeltje (voor de dorst) op de heide. Ter hoogte van weiden en maïsvelden cirkelt de Sperwer en ook de Huiszwaluw vliegt. Op en rond de afrasteringen fladderen Kneue, Roodborsttapuit en Paapje. We vinden de Kleine Vuurvlieder en een Blauwtje en tussen de maïs staat Akkerviooltje, Reigersbek, Ooievaarsbek. Langs de turfvaart keren we terug richting het pannehûske. In de dreef met Witte Winterpostelein, Adelaarsvaren, Kardinaalsmuts en Koningsvaren zit een Witte Kwikstaart op een dak en horen we de Roodborst ons ten afscheid zingen. Als afsluiter van deze prachtige wandeldag in goed gezelschap kan tenslotte een welverdiend drankje niet ontbreken. Hartelijk dank!

Volledige waarnemingen:

Vogels :

Buizerd (1)gehoord, Boomklever(?) gehoord, Boomkruiper (1) gehoord, Boerenzwaluwen, Goudhaantjes (geluid), Kuifmezen (alarmkreten) in dennen, Staartmezen (?) (gezien + geluid), Zwartkop (geluid), Tjiftjaf (geluid), Boomklever (roep), Sperwer (1) cirkelend, Huiszwaluw, Kneue, Roodborsttapuit (?), Paapje, Witte Kwikstaart (1), Roodborst(zang)

Vlinders:

Bont Zandoogje(3), Kleine Vuurvlieder (3) (Lycaena phlaeas), Blauwtje(1)

Insecten:

Aaskever (soort doodgraver)(1)

Planten:

Rapunzelklokje, Dopheide, Heide, Pijpenstrootje, Witte Snavelbies, Ronde Zonnedauw, Stekelvaren, Wijfjesvaren, Stermos, Wilde Appel, Struisgras, Ganzebloem, Akkerviooltje, Reigersbek, Ooievaarsbek, Witte Winterpostelein, Wilde Bertram, Adelaarsvaren, Kardinaalsmuts, Koningsvaren

Paddestoelen:

Stinkzwam geroken, Boleten (kastanje of berken?), Russula, Aardappelbovist, Halve (heksen)kring (boleten), Kastanjeboleet en Berkenboleet in mandje

Gedichten:

4-5 stuks

Linkeroever en Saeftinghe, d.d. zo. 03/10/2004

Gids:	Rudy Vansevenant
Leiding:	Wim Roelant
Verslag:	Thierry Depauw

Eerste halte natuurlijk Blokkersdijk. Aardig wat eenden. 3 % van de NW - Europese populatie Slobeend zou hier vertoeven. Verder Pijlstaart, Futen, maar ook Geoorde Fuut en Dodaars, Witgatje, Groenpoot, Oeverloper. De tweede traditionele stop, 't Groot Rietveld bij Fort St Marie he! De verdedigingsdijk afgelopen. Bij de voorbereiding stond het gras een meter hoog. Hilde belde daarover even met Natuurpunt. Ja, zowaar het is kort gemaaid a.u.b. Tureluur, Groenpoot, Kleine Zilverreiger, Dodaars, eenden, MAAR, en schitterend belicht, ja, we hebben het zonnetje, nee, de Baardmannetjes. Drie à zes koppels. En ze laten zich optimaal bewonderen. Verder nog Rietgors, Veldleeuwrik, Tapuit. Mooie oogst. Vervolgens Verrebroek. Twee Zilverreigers, Watersnip enz. ... Onderweg Slechtvalk, ad. + juv. en een al te gekke Buizerd (buse variable), ja, verdomd variabel. Dat heeft een tijdje geduurd. 't Ja, 't is toch een Buizerd. De Putten: Smient, Wulp, Witgatje, Watersnippen. Na geluncht te hebben bij Bianca Castifiore (EMMA) en voor een deel van ons een bezoek aan het infocentrum, de dijk van Saeftinghe. Grote en Kleine Zilverreiger, Bruine Kiek, Grauwe Ganzen. Onderweg naar Paal in een omgeploegde akker ong. 500 Goudplevieren en Kieviten. Hé he!! Wat een schutkleur. Paal. Ja, 't Moet lang op voorhand op de agenda komen natuurlijk, maar de tijd kon niet slechter, pal L. W., m. a. w. vogels op zijn verst. Maar we hebben goede telescopen, hé. Sommigen zien wel 5 km ver, hm, hm!! Scholen Wulpen, Kanoet, Zilverplevier, Rosse Grutto's, Bonte Strandloper, Pijlstaart enz. Scheepvaart, maar daar heb ik schijnbaar alleen maar oog voor. Gasdam: 200 Kluten, 4 Grutto's, Kemphaan, Zwarte Ruiters, een paar honderd,

Bontbekjes. Oude Doel, een natuurontwikkelingsproject. Teruggave in ruil van de verdwenen stukken bij het Deurganckdok. Nou, nou, zijn er bij die nog niet verzadigd zijn?? Ik kan het me niet voorstellen. Hartelijk dank, Rudy, Hilde, Wim voor deze prachtdag.

Herfstwandeling in het Schoonselhof, d.d.za. 09/10/2004

Gids en leiding: Nancy Geldhof
Verslag: Patrick

Bij een aangenaam herfstweertje kwamen een dozijn volwassenen en zeven kinderen, van 3 tot 10 jaar oud, samen voor een natuurwandeling in het Schoonselhof. De gids vertelde hoe de rijke mensen in de 16de eeuw prestige behaalden in hun vriendenkring door exotische bomen te verzamelen. Verder werd het verschil aangetoond tussen een gezond bos, waar plaats is voor meerdere niveaus van begroeiing, en een eerder artificieel aangelegd beukenbos dat stilaan afsterft door een te proper onderhoud en te weinig gevarieerde plantengroei.

We ontdekten door de mens gemanipuleerde treurbomen, leerden hoe Beuken hun takken uitzetten om zich te beschermen tegen zon en wind. We vernamen hoe 16de eeuwse dames hun blanke huid beschermden door te wandelen onder de met planten aangelegde wandelgalerijen rondom het Renaissancekasteel.

De gids vestigde onze aandacht op eenvoudige maar mooie details zoals Vuurwantsen op een lindeboom, de mooie bladeren en geuren van de amberbomen, molshopen, gallen op eiken en ereprijzen, een Blauwe Reiger en een Aalscholver. Voor het culinair gedeelte zorgde het raapmoment van Tamme Kastanjes, tot grote vreugde van de kinderen, en een introductie tot al dan niet eetbare, maar alleszins verboden te plukken paddestoelen zoals Inktzwammen, Reuzenzwammen, Bovisten en andere. Een mooie herfstwandeling!

Olef - vallei, d.d. zo. 10/10/2004

Gids: Walter Van Spaendonk
Leiding: Luc Van Schoor
Aantal deelnemers: 28
Verslag: Tuur Wuyts

Dit was een uitstap op hoog niveau, zowel letterlijk als figuurlijk met Rocherath in de buurt (650 m) tevens het hoogst gelegen dorp van het land en met enkele knappe en gedreven vogel- en paddestoelenkenners in het gezelschap. 't Was heerlijk zonnig en klaar weer toen we uitstapten maar wel vrij fris zodat sjaals en handschoenen vrij nuttige attributen waren. En dan ... welgezend op pad voor gans de dag! In de wegbermen bloeiden de laatste bloemen zoals Beemdooevaarsbek, Vrouwenmantel en Bergvenkel. Over de met hagen omzoomde weilanden en over de bossen vlogen hier en daar Koperwieken, Kramsvogels, Vinken en Buizerd. Plots merkte iemand in een afhellende weide op vrij korte afstand een volwassen Vos. Het dier liep rustig te snuffelen over de grond en liet ons genieten van zijn schitterend gekleurde rosse vacht met witte bef, mooie pluimstaart en spitse snuit. Plots sprong de Vos op en dook naar een muis of iets dergelijks. Schitterend, het hele tafereeltje kon door gans de groep gevolgd worden en duurde een 3-tal minuten. Een ontmoeting die we ons nog lang zullen herinneren! Ondertussen vloog in de verte een Blauwe Kiekendief langs wat Wim Van Deynze de opmerking

Foto: Sonja Van Kerckhove

ontlokte dat we dus eigenlijk twee Kiekendieven zagen, een Blauwe en een Bruine. Andere vogels die we opmerkten: Zanglijster, Sperwer, Goudvink, Glanskop, Zwarte Mees en Kuifmees. We genoten van het gevarieerde landschap en van de stilte. Zo kwamen we aan de Jansbacht die we moesten oversteken. Voor de gelaarsden geen probleem en voor de anderen had Walter huisvuilzakken van de stad Lier meegebracht. Die werden over de stapschoenen en de broek gestoken en zo het beekje over. Een beetje gek, maar wel efficiënt! Waar een gids al niet moet aan denken! Nadien werden de zakken gerecupereerd. In een sparrentop net over de beek een koppel Kruisbekken die we langdurig en goed konden observeren. Een flinke groep Aalscholwers vloog in V-formatie over. Zo bereikten we een stemmig valleetje waardoor de Olef stroomde. Op de helling, met de zon in de rug werd de knapsak aangesproken met voor ons een zicht op een stukje Duitsland. Maar ook tijdens het eten gaat het waarnemen door. Een spectaculaire duikvlucht van Sperwer, een vlucht Kramsvogels en één Keep in de lucht zorgde telkens voor spanning. Het GPS-toestel van Walter duidde 561 m hoogte aan. Na deze onderbreking staken we de Olef over en stapten met vreedzame bedoelingen Duitsland binnen. In m'n notaboekje kwam nog Betonie, Kleine Vos, Wilde Tijn, Goudvink, en Driekleurig Viooltje. De mycologen waren in hun nopjes met soorten als Barnsteenmosklokje, Asgrauwe Koraalzwam, Bloedrode Gordijnzwam, Peenrode Melkzwam, Zwartwordende Wasplaat en Witte Kluifjeszwam. Een deel van de groep zag nog een Ree en op 't laatst bewonderden we van dichtbij een koppel Geelgorzen. Op de terugreis zorgde een schitterende zonsopgang voor een gepast orgelpunt. 't Was een prachttuitstap waarvoor we Walter en Luc hartelijk danken!

Foto: Sonja Van Kerckhove

Het mariene leven in de Oosterschelde, d.d. za. 16/10/2004 (VM)

Gids en leiding: Hugo Waeterschoot

Verslag: Eric Vermeiren

Het weerbericht voorspelde niet veel goeds en de grijze hemel leek dit te bevestigen. Maar er werd ons een "ware ontdekkingstocht naar het mariene leven in de Oosterschelde" beloofd. Dus regenpak in de rugzak en een uurtje later dan de cursisten Vogeltrek (waarmee we na de middag zullen fusioneren) vertrekken we naar het **Goesse Sas**. Naarmate we ons doel naderen, klaart de hemel uit en éénmaal ter plaatse schijnt het zonnetje: niet te koud, niet te warm en een rustige (niet alledaagse) zuidoostenwind. Infoborden (en natuurlijk onze gids) leren ons dat wij hier in het **Nationaal Park Oosterschelde** zijn. Door de beperkte uitwisseling met de zee is hier een microklimaat ontstaan met een bijzonder rijke fauna en flora.

Nagenoeg alle leven wordt hier bepaald door het ritme van de getijden. Door het wisselende waterniveau worden zones afgebakend die samen met factoren als golfslag, licht en waterkwaliteit de levensvoorwaarden vormen.

Aan de hand van de getijkromme die Hugo van het internet plukte (www.getij.nl) kunnen we zien dat we ongeveer drie uur hebben om het afnemende getij te volgen.

Maar wat wisten wij feitelijk van de getijden? Wel met heel de groep samen viel dat nogal mee.

Hoewel ook andere factoren het getij beïnvloeden (druk, wind, golfslag ...) is de aantrekkingskracht van de zon en de maan doorslaggevend. De kleinere massa van de maan wordt hierbij gecompenseerd door de kleinere afstand zodat de aantrekkingskracht van de maan wel 2,2 maal zo groot is als de zon.

Vandaag zou het water zijn laagste punt niet bereiken zodat één en ander onder water verborgen zou blijven. Wat wel door onze gids tevoorschijn werd getoverd, was zo divers dat uw verslaggever ternauwernood de nieuwe vondsten kon blijven noteren.

Eerst de dijk (dwars) van opzij bekijken; er zijn zeer duidelijke zones af te bakenen. Van boven naar beneden:

* het supralitoraal (spatwaterzone) met gele korstmossen: **Caloplaca** en **Xanthoria**.

* De volgende zone wordt slechts bij springtij volledig overspoeld en is bezet met **groenzwarte darmwieren** (vermoedelijk **Blidingia minima**, hoewel ook darmwieren van het geslacht **Enteromorpha** veelvuldig op de Nederlandse dijken zouden voorkomen).

Minder wetenschappelijk is de benaming: **Glibberwier**, hoewel deze benaming een terechte waarschuwing inhoudt voor wie deze zone wil betreden.

Niet minder glibberig is de volgende zone, deze van de Zee-eiken: de **Kleine Zee-eik**, het **Blaasjeswier** en helemaal onderaan de **Gezaagde Zee-eik**. Tussen de Zee-eiken vinden we de eerste diertjes.

* **Schaalhoorns** (*Patella vulgata*) een hermafrodit die ongeveer elke vier jaar van geslacht verandert. De schaalhoorns hebben een vaste plek op de stenen, waar ze zich vasthechten tegen de golfslag. Ze verlaten deze

plek om in de omgeving te grazen.

* **Alikruik**: Hun afdekplaatje is een kenmerk van de kieuwslakken: **Gewone, Stompe, Kleine en Grauwe Alikruik**.

* **Muiltjes** (vormt kettingen tot 10 of meer individuen: **Stapelmuiltjes**).

* De tweekleppigen: **Mosselen** (volgens de Oosthoek onderscheidt men wel dertig soorten in en rond de Europese zeeën). Bij de **Oesters** kent hij slechts twee soorten: de **Gewone Oester** en de **Japanse Oester**.

Inmiddels is het water al een heel eind opgeschoven en zijn al heel wat slikplaten drooggevallen. In één van de diepere plassen vinden we **Knotswier** (*Ascophyllum nodosum*) en **Wijnvlekkewier**. Op het zand is het werk van zee- en wadpieren te bewonderen.

Iets verderop zit een donkere zwartbruine vogel; hij lijkt wel ziek. Als we iets dichterbij komen vliegt hij op. Iedereen had een of ander kenmerk duidelijk gezien. Na gezamenlijk overleg beslissen we: Middelste Jager.

Net boven het zand de **kokerwormen**. De rosse schijn op het zand is een **kieselwier** dat o.m. door de Bergeenden wordt gegeten. Wat nu volgt is een festival van omgedraaide stenen.

Hoewel vervaarlijk scherp (en Hugo na een paar stenen bloedt als een r...) verbergt elke steen een schat aan dieren en plantjes:

* Roodwieren: **Iers Mos**, kammetjeswieren, **IJzerdraadwier**...

* Sponzen: **Broodspoons**, **Beursjesspons**...

* Zakpijpen: **Marmer Zakpijp**, **Zeevingers** (de eerste gewervelden)...

* Zeeanemonen: **Slib- of Golfbrekersanemoon**, **Paardenanemoon** en **Bessenanemoon**...

* Slangsterren: **Kleine Slangster**, **Brokkelster**.

* **Zeesterretjes** (stekelhuidigen); **Zee-aardbei** (mosdiertje); **Zeerups**; **Krabbetjes** (**Strandkrab**, **Harige Krab**...); kleine visjes (o.m. een **Gobii**, een zeegrondeel die op garnaltjes jaagt).

Op de terugweg kwamen we nog langs een vijvertje, dat was ontstaan tussen kleine dijkjes. Het ondiepe maar steeds aanwezige en dus iets warmere water leverde nog enkel verrassingen op: **Viltwier** en **Japans Bessenwier**.

Hoog tijd voor onze boterhammen! Bedankt Hugo, het was inderdaad een ware ontdekkingstocht.

Vogeltrek langs de Zeeuwse Kust, d.d. za. 16/10/2004

Gids en leiding: Luc Van Schoor

Aantal deelnemers: VM: 19

NM: 31

Verslag: VM: André De Mul

NM: Nancy Geldhof/ André De Mul

Voormiddag:

Deze uitstap was de eerste praktijktocht in het kader van de trekvogelcursus, begin oktober. De deelnemersgilde bestond dan ook voornamelijk uit cursisten, maar ook uit enkele belangstellenden. De najaarstrek van zangvogels volgt normaliter een vaste koers die voor het overgrote deel van de soorten in ZW-richting verloopt. Weersfactoren zoals windrichting en -sterkte, regen of slechte zichtbaarheid kunnen een invloed hebben op het trekgedrag. Aan de kust

treedt daarenboven "stuwning" op omdat de meeste landvogels de zee als een serieus obstakel beschouwen. In Zeeland en specifiek in Westkapelle op Walcheren kan je dit fenomeen goed waarnemen. Bij tegenwind of minder gunstig trekweer wijken de meeste vogels, bij het zien van de brede Westerscheldemonding, af van hun oorspronkelijke ZW richting en buigen met de kustlijn af in Zuid tot ZO richting naar Vlissingen toe. De wind 4B stond ZZW en omdat vogels kiezen voor de kortste oversteek over water, gaf de Nolledijk (Vlissingen) de meeste waarnemingskans omdat de Westerschelde hier het smalst is. Nadat Luc aan de hand van een duidelijke situatiekaart en cijfermateriaal de vogeltrek toegelicht had, liepen we de dijk op en het duin in waar we een goed uitzicht hadden op de aanvliegroute. Trek tellen is niet gemakkelijk: je moet vlug herkennen (op zicht én op gehoor) en vlug tellen. Vogels van allerlei soort, gewicht en pluimage vlogen in groepjes voorbij: Vinken en Kepen (500), Goudvink (1), Kneu (7), Sijts (3), (Gras)piepers (120), Kramsvogel (34), Koperwiek (5), Kauw (248), Witte Kwik (2), Rietgors (1), Spreeuw (195), Houtduif (1), Ringmus (76), Kievit (85) Goudplevier (28), Veldleeuwerik (3) en zelfs Goudhaantje (1). Grappig hoe vooral die kleine mormels soms aarzelend, maar uiteindelijk toch de oversteek wagen. Achter een duin hadden een mannetje en vrouwtje Sperwer en ook een Torenavalk zich strategisch opgesteld op de loer voor een vlugge hap. De trek was eerder matig, na 2 uren in de strakke wind hadden we toch een aardig palmares bijeen van ruim 1200 vogels. Reden om toch nog even naar Westkapelle te gaan. Hier stond een ZW-wind en dat is niet gunstig voor zeetrek. Bovendien was het al na elven. De waarnemingen waren dan ook navenant. Toch ver weg (5km!) 2 adulte Jan-van-Genten en halverwege nog een tweedejaars JvG, enkele Visdieven, 3 Zwarte Zee-eenden en Blauwe Reiger. Langs het water struinden ook nog Bonte, Paarse en Drieteenstrandloper, Steenloper en Kanoet, 1 Grote Gele Kwik en enkele Oeverpiepers. Na een uurtje hielden we het voor bekeken en trokken naar onze "fourageerplaats". In het cafeetje in het Sas van Goes werden we opgewacht door de liefhebbers van het mariene leven in de Oosterschelde, en aten we onze boterhammetjes en een soepje.

Namiddag:

's Middags bezoeken we eerst de Katse Slikken, een nieuw natuurgebied tussen het dorpje Kats en de Zeelandbrug.

Foto: Sonja Van Kerckhove

Op de akkers achter de Oosterscheldedijk noteren we Goudplevier (500 ex.), Van op de dijk zien we al wandelend een uitgebreid scala van wiedzende eenden en pikkende wadlopers: 10-tallen Smienten, Middelste Zaagbek (4 ex.), enkele honderden Rotganzen (waaronder 1 Witbuik), Wulpen, Tureluur, Bonte en Drieteenstrandloper, Steenloper, Scholekster, Zilverplevier, Kanoet, Blauwe Reiger en Kleine Zilverreiger (3 ex.). Grote Burgemeester (1 ex.) verdient een speciale vermelding want die kom je niet gauw tegen. Jammer genoeg vloog hij na een tijdje weg uit het gezichtsveld. Dit gebeuren laat Luc toe uit te leggen waarom een vogel niet zingt, maar wel eet zoals hij gebekt is. Kort gezegd: kort- en/of platsnaveligen eten plankton en wieren, lang- en/of puntsnaveligen eten dierlijk voedsel. In de werkelijkheid is het onderscheid tussen beide een stuk genuanceerder. In een weiland zitten ook nog 4 Kleine Zwanen waaronder een juveniele vogel. Ondertussen vliegt een Turkse Tortel voorbij en vatten een groepje Koperwieken post in een Canadaboom. Een groepje Ringmussen (dertigtal) vat post in de struikjes van een polderdijkje. Verder naar de Katse Plaat met min. 1500 Scholeksters, Bergeenden, Fuut, Wintertaling (4 ex.) en op een stukje eiland dat stilaan door het hoogtij werd overspoeld een compacte groep 24 Kleine Zilverreigers!! Ze werden in eerste instantie door sommigen als Lepelaars aanzien ...

Luc heeft het Sas van Goes bij vloed nog in petto. De juv. Middelste Jager die vanmorgen door de "slikzoekers" van kortbij werd waargenomen, bleek spoorloos. In de plaats daarvan genoten we van de duikkunsten van een Grote Stern.

We zijn goed op tijd om het schouwspel van een uittrekkende en krimpde wolk aan en af vliegende vogels gade te slaan. Tureluurs, Scholeksters, Zilverplevieren, Kanoeten, maar vooral Rosse Grutto's (min. 400) waarvan één nog in zomerkleed, strijken neer op zoek naar een plaatsje op het dammetje met lichtbaken. Samen met de vogels op een tweede, wat langere dam, toch rond de 1700 vogels.

We schuiven behoedzaam dichtbij en kunnen ze zo beter observeren. De lucht kleurt vlug donker, terwijl de zon achter ons voor een perfecte belichting zorgt. Een mooie afsluiter. Bedankt Luc, 't was weer dik in orde.

Roofvogeltrek over de Kempen, d.d. zo. 24/10/2004

Gids en leiding: Luc Van Schoor

Aantal deelnemers: 33

Verslag: Johnny De Backer

Zondagmorgen 8 u. Iedereen is paraat, en iedereen zijn ditmaal 33 deelnemers. Een hele groep en de hoop om toch een aantal roofvogels te zien doortrekken. Maar het weer zit niet mee. Voor trek is het te warm. Er wordt 20° C voorspeld, weinig zon en weinig Z-wind wat niet gunstig is voor de thermiek van de roofvogels. Hoe dan ook, bij aankomst in Heusden-Zolder worden we verwelkomd door een Gierzwaluw! En dat op 24 oktober! De wandeling naar de top van de terril is soms flink steil. Maar het loont de moeite. Eens boven, op 155 meter, en 80 meter hoger dan de omgeving, staan we versteld van het enorme panorama: uitgestrekte bossen, heel in de verte Mol, aan de andere kant Winterslag en Waterschei. Maar vooral veel bossen die in deze tijd van het jaar schitteren van de kleurenpracht.

Voor ons ligt in de verte het uitgestrekte militaire domein van Leopoldsburg. Amper 10 minuten boven, zagen we beneden 2 Reeën lopen. Ook dat is meegenomen. Maar de trekvoorspelling komt uit. We hebben roofvogels gezien, maar niet veel. Enkele Sperwers, Buizerden en Haviken probeerden in de verte hoogte te winnen. Van een roofvogeltrekdag was er geen sprake. Anderzijds lieten vele andere vogels, vooral zangvogels, ons niet in de steek. In kleine groepjes zijn er ruim 1100 gepasseerd, waaronder 561 Veldleeuweriken (!), 6 Boomleeuweriken en 20 Kruisbekken. Tegen de middag kwam de zon er wel door. Het maakte onze picknick er wel aangenamer mee. Voor de deelnemers een ideaal weertje, voor de trekkende roofvogels heel wat minder. Maar de dag was nog niet om.

We begaven ons naar het militair domein "Achter de witte bergen" waar we werden opgewacht door Marcel Van Waerebeke, natuurwachter van deze streek, die ons hier de natuurlijke pracht toonde. Dit gebied van ongeveer 1000 ha herbergt een uitgebreide flora van zeldzame planten. Op het eerste pad dat we opstapten, werden we begroet door een egeltje dat alles behalve schuw was, en wat verder zat een Grote Lijster uit te rusten op een paaltje. Ook andere vogels zoals Watersnip, Kramsvogel, Grote Bonte Specht, Gaai of Staartmees ontbraken niet op het domein, net als enkele roofvogels zoals Buizerd, Havik, Torenavalk en vijfje Blauwe Kiekendief. Nu ook werden tijdens de wandeling enkele Reeën onze gasten. Toch werd hier onze aandacht vooral getrokken door 2 Klapeksters. Eén biddend, de andere kwam zich presenteren door vlakbij eerst op de top van een berkje en daarna op een stok te gaan zitten. En dat gedurende een hele tijd, zodat we hem met de telescopen mooi konden bewonderen. Dat was best een meevaller. Tegenvaller was dat aan de uitstap stilaan een einde kwam. Maar niet vooraleer we nog een flinke wandeling tot aan de auto's voor de boeg hadden. Al bij al hebben we heel wat verschillende soorten vogels kunnen bewonderen, zijn we enkele malen aangenaam verrast en werden de longen volgepropt met gezonde lucht. Dan spreek je toch van een geslaagde dag. Dank aan Luc en speciale dank aan Marcel Van Waerebeke want zonder hem was de wandeling door het militair domein niet mogelijk geweest.

Wandeling in het arboretum van Tervuren, d.d. 30/10/2004

Gids en leiding: Fons Waeterschoot

Aantal deelnemers: 29

Verslag: Rina Vredembregt

Om 11.30 u was het afspraak op de Bist voor een herfst-

wandeling in Tervuren, onder leiding van Fons Waeterschoot. In het Zoniënbos, tussen Tervuren en Jezus-Eik, ligt het arboretum dat werd aangelegd door Leopold II. Te midden van de beukenbossen strekt zich de "koninklijke wandeling" uit. Op het eerste gedeelte van de weg maakten we vooral kennis met een aantal naaldbomen: Westerse Hemlockspar (*Tsuga heterophylla*), Sequoia (*Sequoia sempervirens*), Douglasspar (*Pseudotsuga menziesii*), Cryptomeria (*Cryptomeria japonica*), verschillende soorten Zilverspar (*Abies*), een verzameling Araucaria's (apenboom) met de opvallende bolvormige kegels (10 à 17 cm lang). Verderop konden we een grote verscheidenheid aan loofbomen bewonderen. Alleen al van eik treft men er een aantal variëteiten aan: Zomereik (*Quercus robur*), Amerikaanse Eik (*Quercus rubra*), Moeraseik (*Quercus palustris*) (blad zoals de Amerikaanse Eik, maar dieper ingesneden), Wintereik (*Quercus petraea*), Hongaarse Eik (*Quercus frainetto*). We trachtten ook nog een eik te identificeren met grote, smal ovale tot lancetvormige bladen, sommige daarvan geheel gaafrandig, andere met getande lobben. De sierlijke Tulpenboom (*Liriodendron tulipifera*) mag natuurlijk in geen enkel arboretum ontbreken. Een oogstrelende sierboom is ook de Amberboom (*Liquidambar styraciflua*) met zijn handvormige, bijna stervormige bladen, die in de herfst prachtig rood verkleuren. Tot dezelfde familie behoort de Toverhazelaar (*Hamamelis*) die wij nu al bloeiend aantreffen. Ook Esdoorns zijn dankbare bomen voor arboreta en andere paradijstuinen. De Witte Esdoorn of Zilveresdoorn (*Acer saccharinum*) heeft zijn fijn getande, fijnlobbige bladen, die aan de onderkant zilverkleurig behaard zijn. Twee soorten Japanse Esdoorns, de *Acer japonicum* en vooral de *Acer*

Foto: Anita Vercauteren

palmatum (met verschillende kweekvormen) zijn uitverkoren sierbomen voor parken en tuinen.

Er is haast geen mooier seizoen denkbaar om een arboretum te bezoeken dan de herfst, vanwege het schitterende kleurenpalet. Intussen vonden ook de mycologen bij het gezelschap hun gading. Zijn ontdekten o. m. de Gele Koraalzwam, de Witte Kluifzwam, de Grote Oranje Bekerzwam en het Judasoor. Fons Waeterschoot begeleidde de wandeling als een echte pedagoog, gewapend met didactisch aanschouwingsmateriaal zoals doorsneden van boomstammen voor de jaarringen, plankjes van houtsoorten en zelfs stukjes zomer- en wintervacht van herten.

Foto: Anita Vercauteren

Hij werd bijgestaan door een deskundig dendroloog, de heer Van Hoof.

Wandeling in het Mechels Broek, d.d. zo. 07/11/2004

Gids: Wim Roelant
 Leiding: Moniek Van den Bergh
 Aantal deelnemers: 16
 Verslag: Thierry Depauw

Op nog geen 3 km van de St. Romboutstoren, hartje Mechelen, ligt het Mechels Broek. Een oase van rust en stilte. Ja, 't bestaat hier en daar schijnbaar nog in ons overbevolkt landje. De zon is volop van de partij, trekt de volle aandacht op de schitterende herfstkleuren. Wij zijn milieubewust, dus als het kan met het openbaar vervoer, vanuit het goede oude vertrouwde Mortsel Oude-God. Tussen de plassen, de twee, is het goed opletten. Naar fauna en flora natuurlijk, maar ook het ter been blijven. 't Is geen zicht zomaar languit in het slijk te gaan liggen hé! Oh, dit is niets nieuw. Canada's en Nijlganzen, ook een Brandgans. Maar aardig wat Smienten, Wilde, Tafel-, Krak-, Kuif- en Slobeenden en Wintertalingen. Het Roodborstje zingt nu overall, onze noordelijke vriendjes. Oh! Ook nog een zingende Heggenmus. Winterkoninkjes alarmeren. Een grote wolk Kieviten. Maar ook nog trek. Een grote V Grauwe Ganzen, Aalscholvers: 18 stuks. Nu, als je 't niet weet, loop je er zo voorbij. In de struiken aan het water drie, en iets verder nog een Ransuil. Verdorie, voor iedereen ze gevonden en gezien had, geen makkie he!! Groene Spechten en ook een Grote Bonte. Daar miauwt de Buizerd. In 't Broek, de natte weiden. Torenvalk, Spreeuwen, kraaiachtigen. Jongens, geniet hier van de rust en ruimte. Lijsters en Groenvinken snoepen van de rode bessen. Hebben we nog tijd om even naar de kijktoren te gaan? Doen we. Nou ja, 't zal de volgende trein worden. 't Is ook veel te mooi weer om nu al thuis te gaan zitten. Langs de dijk toont Wim ons in zijn vogelgids wat we gemist hebben. Een ontsnapte Amerikaan, de Kaneeltaling. Nou ja, voor mijn part, laat de Amerikanen maar thuis blijven. Even wachten op de trein, die we verdorie bijna lieten gaan. Hij stond achter ons, en wij maar de overvliegende Grauwe Ganzen tellen, ha, ha, ha!!! Hartelijk dank, Wim en Moniek voor deze heerlijke herfstwandeling.

Gerda Leys wordt Zeeuwse!

In de provincie "Zeeuws Vlaanderen"
 In de stad "Hulst"
 In het dorpje "Graauw"

Daar ga ik kortelings wonen
 Tussen de velden en de bomen

Vogels in de lucht
 Ganzen op de velden
 Boten op de Schelde

Reigers aan de vliet
 Karekiet in het riet

Fruit aan de bomen
 Aardappelen en ajuin uit de polder

Paarden in de wei
 Boeren bezig als een bij

Vlinders alom
 Het was mijn hart "dat vroeg erom"

Geen gemakkelijke taak
 Toch waargemaakt

Ik zou zeggen
 Kom maar eens gauw naar Graauw

Voor een uurtje?
 Voor een dagje?
 Of iets langer?

Een beetje rust
 Wie kan er meer verlangen?

Adresverandering geldig vanaf januari 2005

Leys Gerda, Oude Kaai 8
 4569 Graauw - Nederland
 Telefoon: 0114-633.108
 0031-114-633.108 (vanuit België)
 GSM: 0479/52 63 84
 E-mail: Gerdaleys@pandora.be

Wegbeschrijving:

Expresweg richting Gent afrit Verrebroek / Kieldrecht rechts
 Richting Kieldrecht blijven volgen
 De kerk voorbij (kerk aan de linkse kant houden)
 De hoofdstraat volgen tot ten einde een splitsing
 Splitsing nemen richting Nederland en Nieuw-Namen
 Deze baan volgen tot op de rechterkant op een hoek
 (moeilijk zichtbaar) een droogkuis is. Dit is de Grensstraat.
 Deze straat inrijden en met wat slalom rechtdoor rijden
 Na een tijdje zult u zien dat de huizenrijen stoppen en ziet u
 de polders. Rij gewoon rechtdoor en volg de kleine rode
 met witte pijltjes, richting Graauw of Emmapolder.
 Volgt u Emmapolder, dan moet u van Emmapolder naar Paal
 rijden en van Paal naar Graauw.
 Succes!!! En welkom!!!

Meer gedetailleerde informatie (vertrekplaats en -uur, kledij, ...) over de activiteiten vind je in dit tijdschrift.
Activiteiten, waar je je op voorhand moet voor inschrijven, zijn in vet gemarkeerd.

Uitstappen

- Zo. 9 jan. Vogeltocht: van Kreekrak tot Tholen
 Zo. 16 jan. Vogeltocht: Bospolder, Ekerse Putten en Kuifeend
 Zo. 23 jan. **Bustocht: Vogelexcursie Schouwen**
 Vr. 28 jan. **Vleermuizen**
 Zo. 30 jan. Bezoek aan het KBIN
 Za. 5 feb. **Vleermuizentelling op Fort 7**
 Zo. 6 feb. Kinderactiviteit: Vleermuizen
 Za. 12 feb. Gezellig samenzijn KHOP
 Zo. 13 feb. **Bustocht: Ganzen op Goeree-Overflakkee**
 Zo. 20 feb. Watervogels in Bourgoyen-Ossemeersen en Molsbroek
 Zo. 27 feb. **Boottocht: Overwinterende watervogels op de Schelde**
 Za. 5 ma. Vogeltocht Noordelijk Eiland (Wintam)
 Za. 12 ma. Vogelobservatie voor beginners in de Hobokense Polder
 Za. 12 ma. Dia-avond over Amfibieën
 Zo. 13 ma. Amfibieëxkursie
 Za. 19 ma. Braakballen pluizen
 Za. 19 ma. Uilen in de schijnwerper
 Za. 26 ma. Mossentocht
 Zo. 3 apr. Vogelexcursie naar de Oostkust
 Za. 9 apr. Landschap- en vogeltocht De Mosterdpot
 Za. 16 apr. Voorjaarswandeling in het Hallerbos
 Zo. 17 apr. Kinderactiviteit: De natuur komt in de lente terug tot leven
 Zo. 24 apr. **Bustocht: Narcissentocht naar de Oost kantons**

Natuurbeheer

- Hobokense Polder:** zo. 9 jan. van 10 u tot 16.30 u
 za. 12 feb. van 10 u tot 16.30u
 zo. 13 maart van 10 u tot 16.30u

Info bij Danny Jonckheere/Wim Mertens (colofon)

- Fort 7:** Elke zaterdag tot begin maart !
 Info bij Peggy Beers (colofon)

Geleide wandelingen en activiteiten in onze natuurgebieden

- Zo. 20 ma. Wandeling in de Hobokense Polder
 Zo. 17 apr. Wandeling in de Hobokense Polder

Cursussen

- Vleermuizen:** Theorie: 28 januari in De IJsvogel
 Praktijk: 5 februari in Fort 7
Amfibieën: Zaterdag 12 maart: Dia-avond Amfibieën
 Zondag 13 maart: Amfibieëxkursie
Uilen: Zaterdag 19 maart:
 Nam: Braakballen pluizen
 Avond: Uilentocht

Extra

- Za. 5 feb. **Algemene ledenvergadering met Kaas- en wijnavond**
 Wo. 16 feb. Statutaire vergadering Whop en Lokale algemene vergadering Khop

Vergaderingen (vrij toegankelijk)

Woensdagen 19 januari - 16 februari - 16 maart

Kern Hobokense Polder, zaal Moretus, Berkenrodelei 32 - 36, Hoboken om 19.30 u

In dit nummer

2	Colofon	22	Watervogeltellingen
3	Editoriaal	23	Hobokense Polder-nieuws:
4	Agenda: weekendactiviteiten	23	Handelaars ondersteunen de Polder
12	Mini-cursussen Vleermuizen, Uilen, Amfibieën		Internationale watervogeltellingen
12	Camargue-reizen mei 2005	24	Statutaire vergadering
13	Algemene Ledenvergadering		Paddenactie 2005
14	Behaag natuurlijk 2004		Natuurbeheer in de: Hobokense Polder
15	Lokaal Natuur- en Milieubeleid	25	Studie
15	Vallei van de Hollebeek	25	Vogelwaarnemingen Hobokense Polder
16	BPA Fotografielaan	25	Dieren in onze omgeving
16	Fruithout Hove	26	Ankona ontmoetingsdag
17	Recupereer uw lidgeld !	26	Belgische vogeldag
18	Natuurbeheer op jonge terreinen	27	Kinderhoek: 't rAntGroentje
19	Educatief	28	Verslagen
19	Mieren	35	Adreswijziging Gerda Leys
22	Cursus Natuurgids	36	Activiteitenkalender

Teksten voor het volgend nummer van rAntGroen, met verschijningsdatum 1 april, ontvangen we graag ten laatste **15 februari 2005**. Te bezorgen bij de rubriekverantwoordelijken, zie blz. 2